

Løkaløkatøtø nyaahø ønji ka ønji Ibøraaniya

Wabønehø nga Øntanfø ka ønji shiŋkinø da ma Uuzønaakii

¹ Ma nga ŋukø ŋukø, kø waabi Øntanfø ka dzødzøshi'inaamø ka røgwanyinø kama kama da ma anabinyinø. ² Amma ma agi zamananø nga muudina, kø wabi ci kaamø da ma uuzønaakii. Tø ci ta'i ci kaa patønø nga uushi'inø a ndzaanø aciikii. Daciikii øsø tagii Øntanfø duuniya.

* ³ Dashikii neenø ønji ka ŋgeerønø nga ðuunuunø nga Øntanfø. Ma ca, ndilø ndilø nø ci makø sètø ðii Øntanfø. Tø'i ŋgeerønø ka wabønaakii, ci kavø tø patønø nga duuniya ka dzønø aakøŋwa dø wabønøkii. Makø uugi ci wunøgi røgwa nga tifyagi 'waslyakøenø nga patønø nga ønji shiŋkinø, kø ŋgirø ci aadøgyø, ca dzø ka ndzaanø dasø daciizøma Øntanfø Ŋwanŋwa agyanø meeminø patø. †

Duunuunø nga *Uuzønø nga Øntanfø

⁴ Ma Uuzønø nga Øntanfø, kø kavø Dii tø ci kaa ca palee ka malaa'ikanyinø, makø sètø palee lømøtø ikø ci ka ci ka natii dø møghørvønø.

⁵ Acii øntaa ka malaa'ika shi Øntanfø a bii oo'i,

---

* **1:2** 1.2 Uuzønaakii: 5.8; daciikii tagii ci: Yooh. 1.2; Kwal. 1.16; Ibø. 11.3. † **1:3** 1.3 2 Koor. 4.4; Kwal. 1.15; da ciizøma Øntanfø: 8.1. **1:4** 1.4 Af. 1.21; Fil. 2.9. **1:5** 1.5 Jab. 2.7; 2 Sam. 7.14; Mat. 3.17; Slønø 13.33; Ibø. 5.5.

“Uuzənaaki nə hə, daga ənshinə kə ndzaa nyi ka Duu.”

Ha'ə əsə, paa ci sha bii ka malaa'ika,

“Duu nə nyi, uuzənaaki nə hə.”

⁶ Amma ma ka saa'itə Əntanjə kədəhə ka sləkeenə ka mukajaakii aasəkə duuniya, kə bii ci, əŋki ci,

“Wa patənə ŋga malaa'ikanyinə ŋga Əntanjə a paslə tə ci.”

⁷ Ma malaa'ikanyinə əsə, kə wabi Əntanjə agyanətii oo'i, ka kavənə nə ci tə malaa'ikanyinaakii kaa təya slənə ka ci, təya ndzaanə makə məda. Ca kavə tə tii əsə təya ndzaanə makə gana ŋga gunə. ⁸ Amma ma

uuzənaakii, kə bii ci ka ci, əŋki ci,

“Ya'ə Əntanjə, ma ŋwanjuunaaku, ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə nə ci.

Də goŋgaanə cii kwa da ŋwanjuunaaku.

⁹ Kə kadeesəkə ka hə nə sətə da goŋga agikii.

Ma sətə pooshi goŋga agikii əsə, kə biipaa ka hə səka.

Ci dīi ta'i Əntanjfwaaku tə hə,

waatoo Əntanjə rəŋwə dyanə,

kaa ha ndzaa da dūunuunə da moodasəka

palee ka patənə ŋga guvii-slənaaku.”

¹⁰ Kə wabi Əntanjə ka ci əsə, əŋki ci,

“Slandana, hə tagii duuniya daga ka 'watəginə,

də ciinəku saaku dīi hə səkəntanjə.

¹¹ Patənə ŋga uushi'iitsa, ka uudəginə,

amma ma hə, ma'ə hə.

Ka iirəginə nə tii makə sətə ci kəjeerənə a iirəgi.

12 Ka fuudəginə nə hə tə tii,
makə sətə ci ənjə a fuudə baləwa.
Ka zə'uginə nə tii makə sətə ci kəjeerənə a
zə'ugi.

Amma ma hə, ca'ə ndəŋwə ndəŋwə nə hə.
Pooshi muudinə ŋga əpinaaku əsə.”

13 Əntaa ka malaa'ika shi Əntaŋfə a
bii, “Ndzaanə gadəvə da ciizəmaki, see
mada kavə nyi tə hə kaa ha jaala agyanə
ənji daawaanaaku.” 14 I wu sanə nə
malaa'ikanyina? Ma təya, ma'yanyinə nə tii
ətə ca slənə ka Əntaŋfə. Tə tii cii kəya sləkee ka
tsakənə tə ənjitə ca upaa luupaanə.

2

Habara ŋga madaunə luupanə

1 Acii ha'ə dīi əna, ŋgərətaamə haŋkala gaamə
ŋga'ə agyanə habaratə fii amə. Acii mada
pooshi amə kavə haŋkala gaamə agyanəkii,
ka ŋusləginə naamə agyanə ŋunyi rəgwa.

2 Ma habaratə fii dzədzəshi'inaamə da ma
malaa'ikanyinə, gooŋga. Ma əndətə taŋəgi
habarakii əsə, kə upaa ci dzalənə ətə dəbee
ka ci. 3 Mada ha'ə, ya amə ənə fii habara
agyanə madaunə luupaanə ŋga Əntaŋfwa,
mada kə bwasee amə ka luupaatsa, iitə dīi
mbee naamə ka mbərəfənə acii gəŋwana?
Acii Slandanə ci saakii 'watəgi wabənə ka ənji
agyanə habaratsa. Ma ənjitə fii tə ci əsə, tii
baarəgi kaamə paŋgəranə tə gooŋgaanəkii.

1:13 1.13 8.1; Jab. 110.1. 1:14 1.14 Jab. 34.8; 91.11. 2:1
2.1-3 6.4-6. 2:2 2.2 Slənə 7.38,53; Gal. 3.19. 2:3 2.3 10.29;
12.25.

4 Saa'ikii rəŋwə ha'ə tsakəvə Əntanƒə naakii seedawanyinə agyanə natii də ɗaada sə ŋga hurəshishinyinə lanə ka baariinə oo'i, ha'ə tanyi. Ca vii ka ənji baawəɗa ŋga ɗaada uushi'inə kama kama dacia Malaaba Ma'yanaakii, makə sətə kadeesəkə ka ci.

Əndətə ca kərə taamə ka upaa luupaanə

5 Əntaa tə malaa'ikanyinə kavə Əntanƒə kaa təya ndzaanə ka meeminə agyanə duuniyatə na shi, waatoo duuniyatə caama wabə agyanəkii.

6 Amma tə'i əndə'i ha asəkə malaaba ləkaləkatə ətə wabi agyanə əndə shiŋkinə, əŋki ci,

“Mi sanə nə əndə shiŋkinə bahə ha buurətə tə ca?

Wu sanə nə ci bahə shinaaku ka tsakənə tə ca?

7 Kə kavə hə tə ci kaa malaa'ikanyinə a palee ka ci

ŋga uundzə saa'i,

ha vii ka ci ɗuunuunə da ŋgeerənə.

8 Ha kavə tə ci kaa ca ɗa ŋwanjuunə agyanə patənə ŋga uushi'inə.”

Ma nyaahə ənji oo'i, “Kə kavə Əntanƒə tə əndə kaa ca ɗa ŋwanjuunə agyanə patənə ŋga uushi'inə,” ətsə ca baarii oo'i, pooshi səkii paa ci ka ɗa ŋwanjuunə agyanəkii. Amma ma agi saa'ina, kə shii amə pooshi əndə shiŋkinə agi ɗa ŋwanjuunə agyanə patənə ŋga uushi'inə zəku'i.

9 Amma neemə ka Yeesu əndzə'i. Ci ca ɗa ŋwanjuunə agyanə patənə ŋga uushi'inə. Kə shi Əntanƒə a həətəpaa tə ci, malaa'ikanyinə a palee ka ci ka uundzə saa'i. Ma ɗii ha'ə, kaa

2:4 2.4 Yooh. 2.11; Slənə 2.22; 1 Koor. 12.4-11; 2 Koor. 12.12.

2:6 2.6-8 Jab. 8.5-7. **2:8** 2.8 1 Koor. 15.27.

ca shii ãntønø ka putø nga ønji shinjkinø dagi pwapoonø nga Æntañfø ka tii. Acii ha'ø, putø nga cibënaakii da ãntønaakii vii Æntañfø ka ci ñwanjuunø da ðuunuunø.

¹⁰ Æntañfø tagii patønø nga uushi'inø ka ci saakii. Nga'ø makø kavø ci tø Yeesu kaa ca ndzaanø ka mambu'ukii dagi sa cibaakii, kaa manjeevønaakii a ndzaanø lanø, tøya ndzaanø agi ðuunuunaakii øsø. Acii Yeesu kirø tø tii kaa tøya shii upaa luupaanø.

¹¹ Ma Yeesu tii da ønjitø laabagi ci tø tii, ka ndzaanø nø tii ka dønø røñwø. Ci ðii, pooshi Yeesu ayii ka 'wanø tø tii ndzøkøñushi'inøkii. ¹² Kø bii ci ka Æntañfø, øñki ci,

“Ka wabønø nø nyi ka ndzøkøñushi'inøki agyanø lømøku. Ka dølanø nø nyi dø hø ahadatii.”

¹³ Kø bii ci øsø, “Ma nya, ka gi'inø nø nyi tø Æntañfø.” Ca ba øsø, “Wanyinø da manjeeviitø ba'avø Æntañfø aaciiki.”

¹⁴ Makø ðii ci, ma manjeeviita, ønji shinjkinø nø tii patø, accii ha'ø, ma Yeesu, øndø shinjkinø pwayi ønji tø ci makø natii kaa ca shii ãntønø. Dagi ãntønaakii zamagi ci dø ñgeerønø nga *Seetanø, makø ðii ci ma Seetanø, tø'i ci da ñgeerønø agyanø wa. * ¹⁵ Dø ha'ø mbee ci ka luupaanø tø patønø nga ønjitø ndzaanø ka maviinø nga Seetanø daga ka poonø tø tii,

---

2:9 2.9 Fil. 2.8-9. **2:10** 2.10 1 Koor. 8.6; 12.2; Slønø 3.15.

2:11 2.11 Mat. 25.40; 12.50; Yooh. 20.17. **2:12** 2.12 Jab. 22.23.

2:13 2.13 Isaa. 8.17-18. * **2:14** 2.14 2.17; Yooh. 1.14; Seetanø: Yooh. 8.44; 12.31; 1 Yooh. 3.8; Sëniinø 12.10.

magwalækii acii wa. ¹⁶ Acii ha'ə, paŋgəraŋə nə ətsə oo'i, əntaa tə malaa'ikanyinə shi ci ka tsakənə, amma tə jijinyinə nga Ibərahiima shi ci ka tsakənə.

¹⁷ Acii ha'ə, tyasə see makə ndzaa ci makə nga ndzəkəŋushi'inəkii taa ka ŋgutə rəgwa patə, kaa ca shii ndzaanə ka maɖuunə *limanə, əndə nəhə təgunuunatii, əndə slənə də ədzəmə rəŋwə ka Əntaŋfə. Ma ndzaa ci ka maɖuunə limanə, kaa ca əntə ka putə nga ənja, Əntaŋfə a tifyagi 'waslyakəənatii dagi əntənaakii. ¹⁸ Makə ɖii ci kə cibə ci, kə upaa təbənə tə ci əsə, asee ma ənjitə ca ənjə a təbə tə tii, kə mbee ci ka tsakənə tə tii.

3

Kə palee Yeesu ka Muusa

¹ Ndzəkəŋushi'inəki ətsə 'wii Əntaŋfə tuunə noonə koona ndzaanə ka ənjaakii, buurətəmə tə Yeesu. Ma ca, masləkee əndə nə ci, kə shi ci ka ndzaanə ka maɖuunə *limanə nga gooŋgaanə caama baaba. ² Ma ca, kə ta'i Əntaŋfə tə ci kaa ca ɖa slənaakii. Kə luuvə ci əsə tə patənə nga sətə bii Əntaŋfə ka ci, makə sətə shi Muusa a luuvə patənə nga sətə bii Əntaŋfə ka ci, ca slənə ahada ənji *yi nga Əntaŋfə. ³ Amma kə dəbee ənjə a vii ɖuunuunə ka Yeesu palee ka Muusa, makə sətə ci ənjə a vii ɖuunuunə ka əndətə ghənyi ya palee ka yikii. ⁴ Taa ŋgutə yi

---

2:15 2.15 Rooma 8.21.   **2:16** 2.16 Isaa. 41.8-9.   **2:17** 2.17 4.14; 5.2; Fil. 2.7; 1 Yooh. 2.2.   **2:18** 2.18 4.15; Mat. 4.1-11.
3:1 3.1 4.14.   **3:2** 3.2 Baan. 12.7.

patə, tə'i əndətə ghənyi. Amma Əntanƒə ghənyi patənə n̄ga uushi'inə.

⁵ Ma Muusa, əndətə slənyi də goon̄ga asəkə yi n̄ga Əntanƒə nə ci. Slənaakii baarii ka ənji tə sətə ci Əntanƒə a ba aakəŋwa. ⁶ Amma ma Aləmasiihu, uuzətə yi n̄ga Əntanƒə nə ci, əndə luu aya əsə. Ci ca ɗa n̄wan̄juunə asəkə yi n̄ga Əntanƒə. Amə nə yaakii, amma see a kəŋaamə ndihə ndihə, ama ka naamə dəŋə ka muudinə.
*

Əpisəkətə nə Əntanƒə a vii ka ənjaakii

⁷ Acii ha'ə, makə sətə bii Malaaba Ma'yanə,
“Ma ənshinə, maɗa kə fii unə uurakii,
⁸ fatəmə tə ci, goona huurəgi ədzəmuunə,
makə sətə shi dzədzəshi'inuunə a huurəgi
saa'itə tii agi bilinə,
waatoo, saa'itə kaaree tii ka *n̄wan̄juunə n̄ga
Əntanƒə,
təya təbə tə ci əsə.
⁹ Əŋki Əntanƒə, ‘Ma agi bilinə,
kə tibə dzədzəshi'inuunə tə nyi,
dagyanə tii kə nee ka slənaaki agi fəzə ənfwadə
pu'unə.
¹⁰ Acii ha'ə, kə bəzhi səkəki aashi ənjita,
əŋki nyi, kə zii tii, kə təkuree tii ka shii rəgwaaki.
¹¹ Də ha'ə, bəzhi səkəki aashitii, nya jidə, əŋki
nyi,
paa tii ka mbu'unə aanə hanyiitə vii nyi ka tii
kaa təya əpisəkə davə!’ ”

---

* **3:6** 3.6 uuzətə yi: 5.8. **3:7** 3.7-11 Jab. 95.7-11. **3:8** 3.8 Shig. 17.7; Baan. 20.2-5. **3:11** 3.11 Baan. 14.21-23.

¹² Ndzəkəŋushi'inəkya, nēhēmə noonə nə acii ga əndə'i əndə a shigi ahadoonə ətə dfi rəgwaakii bwayakii, waatoo, paa ci gi'i tē Əntanƒə, wata ca ŋusləgi a rəgwa Əntanƒə Əndə vii əpinə. ¹³ Amma ma səndə danuunə, tsakəməshinə uusera patə, acii ga taa mi a kavə tuunə ka slənə 'waslyakəənə, ədzəmuunə a huurəgi. Dəmə aakəŋwa də tsakəshinə ha'ə, maɗa ma'ə saa'itə ci ənjə a 'wa 'Ənshinə'! ¹⁴ Acii ma amə, maɗa kə ndzaa amə ndihə ndihə agi uushi'iitə 'watəgyaamə vii goonɡa agyanəkii daga ka 'watəginə ca'ə ka muudinə, kə ndzaa ci ətsa, uushi rəŋwə naamə da i Aləmasiihu. ¹⁵ Kə ndzaa ci makə sətə bii malaaba ləkələkətə oo'i, "Ma ənshinə, maɗa kə fii unə uura ŋga Əntanƒə, fatəmə tē ci, goona huurəgi ədzəmuunə makə sətə shi dzədzəshi'inuunə a huurəgi, saa'itə kaaree tii ka ŋwanjuunə ŋga Əntanƒə."

¹⁶ I wu saŋə sha fii uura ŋga Əntanƒə, təya kaaree ka ŋwanjuunaakəya? Əntaa patənə ŋga ənjitə ŋgiragi Muusa tē tii anə hanyinə ŋga Misəra kwa? ¹⁷ Aashi i wu saŋə bəzhi səkə ŋga Əntanƒə fəzə ənfwadə pu'una? Əntaa aashi ənjitə dfi 'waslyakəənə, təya kwaalagi, təya mətətəgi agi bilinə kwa? ¹⁸ Ya saa'itə ji'i Əntanƒə oo'i, paa tii ka mbu'unə aanə hanyiitə vii ci ka tii, paa tii ka əpi səkə davə əsə, agyanə i wu saŋə wabi ci ha'a? Tii nə ənjitə pooshi tii fii wabənaakii. ¹⁹ Yoo, kə nee amə dfi kə təkuree

tii ka mbu'unə aənə hanyinəkii acii paa tii vii goonğa ka Əntanƒə.

4

¹ Ma aləkawalətə dīi Əntanƒə ka ənji kaa təya upaa əpisəka, ma'ə ca'ə əndzə'i. Acii ha'ə, nəhaamə naamə na, acii ga əndə'i əndə ahadoonə a təkuree ka mbu'unə aadəvə putə nğa 'waslyakəənaakii. ² Kə fii amə nɯnyi habara nğa Əntanƒə makə sətə shi dzədzəshi'inaamə a fii agi bilinə. Ma təya, kə fii tii, amma pooshi nafi tə tii, acii, ma saa'itə fii tii, pooshi tii liwə də vii goonğa. ³ Ma amə ənə vii goonğa, kə mbu'yaamə ka ha nğa əpisəkəkii. Amma ma təya, pooshi tii mbu'i, makə sətə bii ci, “Kə bəzhi səkəki, nya jidə, əŋki nyi, ma təya, paa tii ka mbu'unə aənə hanyiitə vii nyi ka tii kaa təya əpisəkə davə.”

Taa nğahi wabi ci ha'ə, patə da ha'ə tə'i əpisəka, acii ndzanənə ka saa'itə tagii ci duuniya uugi ci slənaakii patə. ⁴ Tə'i əndə'i ha asəkə malaba ləkələkətə wabi ci agyanə mədəfənə nğa uusəra, əŋki ci, “Kə əpi Əntanƒə səkə ka mədəfənə nğa uusəra makə uugi slənaakii.”

⁵ Asəkə hatsə ha'ə əsə, kə nyaahə ənji oo'i, “Paa tii ka mbu'unə aənə hanyiitə vii nyi ka tii kaa təya əpisəkə davə.”

⁶ Ma ənjitə 'watəgi fa nɯnyi habara, paa tii vii goonğa. Acii ha'ə, paa tii mbu'i aadəvə. Amma ca'ə əndzə'i, ma'ə rəgwa mawunəkii kaa hara ənjə a mbu'u aadəvə. ⁷ Putə nğa ətsə

ha'ə, fəzənyinə lanə daba'a ətsa, Əntaŋfə a la əndə'i uusera ətə ci ənjə a 'wa, 'Ənshinə.' Kə wabi Əntaŋfə da ma *Dawuda, kə bii ci wabəətsə uugiinə naahətənə koonə, ətə bii ci, "Ma ənshinə, mada kə fii unə uura ŋga Əntaŋfə, fatəmə tə ci, goona huurəgi ədzəmuunə."

⁸ Maci daga ŋukə ŋukə kirə Jasəwa tə dzədzəshi'inaamə, təya mbu'u ka hatə dii Əntaŋfə davə, təya əpisəkə da ci, kadə pooshi Əntaŋfə gi aakəŋwa də la əndə'i uusera. ⁹ Də ha'ə shii amə oo'i, ma uuseratə dəkəpaa Əntaŋfə ka ənjaakii ŋga əpisəka, ma'ə ca'ə əndzə'i, makə sətə əpi ci səkə naakii ka mədfəfənə ŋga uusera. ¹⁰ Acii taa wu patə liwə əpisəkətsə dii Əntaŋfə aləkawaləkii ŋga viinə, kə uugi slənaakii, kə əpi ci səkə əsə, makə sətə əpi Əntaŋfə naakii.

¹¹ Acii ha'ə, ma amə, dəamə gazhi'waanə ŋga dəmənə ka ha ŋga əpisəkətsa, acii ga taa wu ahadaamə a təkuree ka dəmənə, makə sətə təkuree dzədzəshi'inaamə, acii tsarə ŋga ghatə vii goonɡatsa.

¹² Acii, ma wabənə ŋga Əntaŋfə, da i əpinə nə ci, kwatsə kwatsə nə ci əsə. Hidfamə hidfamə nə makii palee ka ŋgila purəŋanə ətə ca idə kyakya'ə rəgwa. Agi dəməgərənə nə ci vədikə aasəkə ədzəmə əndə ca'ə ka hatə dii məgununə ca mbu'u aagi mbwasama. Agi baarəginə nə ci paŋgəraŋə tə sətə ci əndə a hiima a ədzəməkii da sətə cii kəya da aniya ŋga dənə.

¹³ Ma Əntaŋfə, pooshi uushi ətə tagii ci bahə

4:7 4.7 3.7-8. **4:8** 4.8 Dzək. 31.7; Jasə. 22.4. **4:10** 4.10 4.4.

4:12 4.12 Isaa. 49.2; 55.11; Irim. 17.10; Yooh. 12.48; Af. 6.17; 1 Piita 1.23; Səniinə 1.16.

umbøgi agyanə ginəkii. Panğəranə panğəranə nə patənə n̄ga uushi'inə akəŋwaciikii. Ka ci naama baaba patənə n̄ga slənə gaamə.

Mađuunə limanə nə Yeesu

¹⁴ Makə d̄ii ci tə'i amə da mađuunə limanə ətə ndərəgi dzakə dagi səkəntan̄fə aadəgyə, waatoo, Yeesu *Uuzənə n̄ga Əntan̄fə, acii ha'ə, kəsətaamə tən̄ə tən̄ə tə vii goon̄gaanə caama baaba. * ¹⁵ Acii ma mađuunə limanə gaamə, əntaa ətə pooshi ka nəhə təgunuunə gaamə. Mada kə palee uushi ka n̄geerii amə, agi nəhənə nə ci təgunuunə gaamə. Ma ca, kə upaa təbənyinə kama kama tə ci weewee makə ətə upaa taamə, amma pooshi ci d̄ii 'waslyakəənə.

¹⁶ Acii ha'ə, n̄gərəgyaamə n̄gwalənə, ama əntsahə aabii n̄wan̄wa əndə d̄a pwapoone, kaa ca nəhə təgunuunə gaamə, ama upaa pwapoone ka tsakənə daamə ka saa'itə caama moo.

5

¹ Taa n̄gutə mađuunə *limanə patə, agi ənjaakii ci ənjə a d̄əkə tə ci, ca slənə ka Əntan̄fə ka madəba matii, kaa ca d̄a sataka ka Əntan̄fə ka tifyagi də 'waslyakəənə. ² Makə d̄ii ci tə'i uushi'inə lan̄ə ətə ca palee ka n̄geeriikii, taa ənjitə pooshi ka slənətə uushi də rəgwakii, da ənji ghatə shiinə, ka mbeenə nə ci ka kərətənə tə tii. ³ Putə n̄ga uushi'iitə lan̄ə ca palee ka n̄geeriikii, tyasə see a d̄a ci sataka ka putə n̄ga

* **4:14** 4.14 5.8; 8.1; mađuunə limanə: 2.17-18; 3.1; 5.1,4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7,11. **4:15** 4.15 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1 Yoo. 3.5. **4:16** 4.16 10.19. **5:1** 5.1 4.14. **5:2** 5.2 2.17-18; 4.15; 7.28.

'waslyakøenaakii makø sètø cii këya ða ka putø nga 'waslyakøenø nga ønja. ⁴ Pooshi øndø ca ðuunøtø naakii nè kaa ca ndzaanø ka maðuunø limanø, madfaamø Øntanfø 'wii tø ci, makø sètø shi Øntanfø a 'wii tø *Haruna kaa ca ndzaanø ka maðuunø limanø. *

⁵ Ha'ø nè Alømasiihu øsø. Øntaa ci saakii ðuunøtø naakii nè kaa ca ndzaanø ka maðuunø limanø. Amma ma Øndøtø ta'i tø ci, ci nè Øndøtø bii ka ci,

“Uuzønaaki nè hø, daga ønshinø kø ndzaa nyi ka Duu.”

⁶ Makø sètø bii ci ka øndø'i ha asøkø løkaløkatø øsø,

“Limanø nè hø ka ca'ø ndøjwø ndøjwø.

Dørøpø nga Maløkisadakø nè'unøku.”

⁷ Ma saa'itø Yeesu asøkø duuniya, kø ðii ci dø'wanyinø, ca køðii dø ngeerønø, ca madøe ka uurakii da kiinø agikii ka Øntanfø øtø da baawøða nga luupaanø tø ci acii øntønø. Kø fii Øntanfø dø'waakii acii kø ngwali ci tø Øntanfø.

⁸ Taa ngahi *Uuzønø nga Øntanfø nè ci, amma dagi cibøtø sii ci jigunyi ci fanø tø Øntanfø. †

⁹ Makø uudøpaa Øntanfø slønaakii ashikii, kø ndzaa ci ka røgwa nga luupaanø tø patønø nga ønji ka ca'ø ndøjwø ndøjwø, waatoo, ønjitø fii tø ci. ¹⁰ Acii kø kavø Øntanfø tø ci ka maðuunø limanø, ca nè'u dørøpø nga Maløkisadakø.

5:3 5.3 7.27; 9.7; Leew. 9.7; 16.6,15. * **5:4** 5.4 Haruna: Shig. 28.1. **5:5** 5.5 1.5. **5:6** 5.6 Jab. 110.4; Ibø. 6.20. **5:7** 5.7 Mat. 26.36-46. † **5:8** 5.8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3,28; 10.29; Yooh. 1.34; fanø tø Øntanfø: 4.15; Fil. 2.8. **5:9** 5.9 7.27. **5:10** 5.10 5.6; 6.20.

Wabənə agyanə bwaseenə ka rəgwa nga Əntanfə

¹¹ Ma agyanə Maləkisadakə, tə'i uushi'inə nga baabanə koonə laŋə, amma ka danə keenə dzawə nə batənə koonə, acii pooshi unə ma'ə agi paaratəgi də wabənə pii pii. ¹² Acii taa ŋgahi maliminə dəbee una ndzaanə ŋga əna, amma patə da ha'ə see a ənə ənji ka dzəgunətə koonə tə təkəŋwatə wabənə ŋga rəgwa ŋga Əntanfə. Ca'ə əndzə'i 'wanə sanuunə ka madəbama ŋga dəfəna. ¹³ Taa wu patə ətə ma'ə ka sa 'wanə, ma'ə ci uuzənə a ba'ə. Ma tsarə ŋga əndətsa, ma'ə ci mashiimə taarapaanə ahada bwayakii da ŋunyikii. ¹⁴ Amma ma əndətə pooshi ma'ə ka sa 'wanə, see dəfəna cii kəya adə, mata nə ətsa. Ci nə əndətə uugi dzəgunə taarapaanə ahada bwayakii da ŋunyikii.

6

¹ Acii ha'ə, dzaamə aakəŋwa də slənə uushi'inə ŋga matanənyinə, gaama ndzəhənənə ka təkəŋwatə dzəgunənə agyanə rəgwa ŋga Aləmasiihu. Waatoo, gaama ndzəhənənə ka dzəgunənə ka ənji, wa təya bwasee ka slənə uushi'itə ca kərə tə tii ka əntənə, da wa təya vii gooŋga ka Əntanfə.

² Ha'ə əsə, gaama ndzəhənənə ka dzəgunənə ka ənji agyanə yiiḃə* bapətisəma, da agyanə kavə ciinə agyanə ənda, da agyanə madənə ŋga

---

5:12 5.12-13 1 Koor. 3.2.   **5:14** 5.14 13.9; Rooma 16.19; 1 Koor. 14.20; Af. 4.14.   **6:1** 6.1 9.14.   * **6:2** 6.2 Yiiḃə bapətisəma taa alə'aada ŋga laabagi shishinə ka baarə caməənə ŋga ənda akəŋwacii Əntanfə.

mamøetø ønja, da agyanø gøjwanø uusera nga muudinø.

³ Amma, ma ðanaamø, dzaamø aakøjwa dø dzøgunø uushi'inø nga matanønyinø, madfa kø luuvø Øntanfø. ⁴ Acii ma ønjitø nee ka goonjgaanø nga Øntanfø, tøya upaa barøkaanaakii, tøya upaa Malaaba Ma'yanø, ⁵ waatoo, ønjitø tøbøtø ndikø ndikønø nga wabønø nga Øntanfø da baawøda nga njwanuunaakii øtø na shi, ⁶ ma tsarø nga ønjitø, madfa kø njsløgi tii, tøya vii ba'ø ka Øntanfø, pooshi sækii ca ønyatø dø tii aaba'ø bahø tøya baanø ka ci. Acii kø ønyi tii ka gwa'avønø tø Uzønø nga Øntanfø aashi ønfwa. Dø ha'ø kavø tii ønji ka børapaanø tø ci.

⁷ Buurøtaamø agyanø hanyinø ønø ci patønø nga vønø ca ndzømə anækii anækii, ca iføgørø patø aagikii, sø nga zøma a gyaavagi njgaannga'ø agikii kaa ønjitø ca uuza zøməkii a nafagi. Ma hanyiitsa, ka ci ðavø Øntanfø barøkaanø. ⁸ Amma madfa wata kuzhinyinø da døhønyinø gyaavagi parøkø davø agi hanyinækii, pooshi nafakii. Ka gøra naalanø nga Øntanfø nø hanyinækii, gunø a øtsagi tø ci høhøðø.

⁹ Kadashinyinø geena, taa njgahi kø wabiinø koonø ha'ø, kø shii inø weewee, ma unø, agi nø'utønø nuunø makø sətø dibø, koonaa shii upaa luupaanø. ¹⁰ Ma Øntanfø, øndø goonjga nø ci, pooshi slønø goonø ka zaanønø ka ci. Ha'ø øsø nø uudøøtøse cuuna uudø tø hara ønji nø'unø, kø cakuunø tø tii agi lømækii. Kø shii

---

6:2 6.2 Yooh. 3.25-26; Slønø 19.1-6. **6:4** 6.4-6 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat. 12.31; 1 Yooh. 5.16. **6:8** 6.8 Mat. 13.7,22.

ci agi dzënë nuunə aakəŋwa də tsakənə tə tii. Pooshi ka zaanənə ka ci. ¹¹ Ma sətə ciina moo, wa patənə goonə a da gazhi'waanə ha'ə ca'ə ka muudinə, koonə shii upaa patənə ŋga uushi'iitə kii unə nuunə davə. ¹² Pooshi inə ka uudənə una ndzaanə ka manya'inə, amma, ma mooniinə, a nə'uunə dərəpə ŋga ənjitə vii goonğa, təya sə'watə, acii tii na upaa sətə dīi Əntanƒə aləkawalə ŋga viinə.

Tantanyinə nə aləkawalə ŋga Əntanƒə

¹³ Ma saa'itə dīi Əntanƒə aləkawalə ka Ibərahiima, makə dīi ci pooshi əndə palee ka ci bahə jidənə də ləməkii, kə ji'i ci də ləməkii saakii. ¹⁴ Əŋki ci ka ci, "Tantanyinə ka danə nə nyi ka hə barəkaanə, ha ta makə ciŋgəra." ¹⁵ Ma Ibərahiima, kə kəŋaanə ci ndihə ndihə, wata kə upaa ci sətə dīi Əntanƒə ka ci aləkawaləkii. ¹⁶ Ma ənjə a jidə, agi ŋgərənə nə tii ləmə ŋga əndətə palee ka tii, təya jidəgi. Jidənə ca lagi gəŋwanə ŋga taa mi patə agi mabizhinəkii. ¹⁷ Acii ha'ə, ma ənjitə na upaa sətə dīi Əntanƒə aləkawalə ŋga viinə ka tii, makə mwayi ci baariinə ka tii paŋgəraŋə oo'i, paa ci na zə'u də wabənə, see ca tsakətəgi də jida.

¹⁸ Ma aləkawalaakii da jidfaakii, pooshi ka zə'unə, pooshi Əntanƒə ka jirakənə də tii əsə. Ma amə ənə huyi ka ndzəŋwə ndzəŋunə aabiikii, ma uushi'iitə bəra'i, agi viinə nə tii kaamə ŋgeerənə ka shaŋə a ədzəmaamə, ama kəŋaanə

6:10 6.10 10.32-34; 13.1; 1 Yooh. 4.7-12,19-21. **6:12** 6.12 11.1-12; Luka 21.19. **6:13** 6.13-14 'Wat. 22.16-17; Ibər. 11.12. **6:16** 6.16 Shig. 22.10; Mat. 5.34; 23.16-22.

ndihë ndihë agi kanëthë kii amë nga upaa uushi acii Æntañfë. ¹⁹ Uushi'iitë kii amë naamë davë kavë taamë ka dzënë gënjë agi ndzaanë gaamë, ama këñaanë ndihë. Putë nga kanëkii mbu'u naamë kura'ë aasëkë hatë malakii dë gwada, waatoo, malaaba ha nga Æntañfë. ²⁰ Ma hatsa, ci në hatë 'watëgi Yeesu dëmënë kaamë aadavë ka madëßama gaamë. Acii ma ca, kë ndzaa ci ka maduunë limanë ka ca'ë ndëjwë ndëjwë. Dërëpë nga Malëkisadakë cii këya në'u. †

7

Malëkisadakë limanë nga Æntañfë

¹ Ma ëndëtsë dëi lëmëkii Malëkisadakë, njwanjwë nga vëranë nga Saliimë nji ci, limanë nga Æntañfë maduunëkii në ci ësë. Ma agi saa'ikii, Ibërahiima a ënya ka ha nga panë, hatë zamagi ci dë meeminë ënfwadë, kë gi Malëkisadakë ka gëjwayanë da ci a rëgwa, ca dfa ka ci barëkaanë. * ² Wata Ibërahiima a njgërë uushi'iitë fë'ya ci ka ha nga panë, ca tækëpaa kurëgë pu'u pu'u, ca njgërë kurëgë rënjwë rënjwë, ca vii ka ci. Ma lëmë Malëkisadakë, makë bana, njwanjwa ëndë goonga. Makë dëi ci njwanjwë nga Saliimë† në ci, ci ca ßaarii oo'i njwanjutë ca kira ndzaanë agi jamënë në ci. ³ Ma ca, pooshi ënji shii të dëi taa mëci taa

6:18 6.18 Baan. 23.19. **6:19** 6.19 3.6; Rooma 5.5; Ibër. 9.3.

† **6:20** 6.20 4.14; Malëkisadakë: Jab. 110.4; Ibër. 5.6,10; 7.1-4.

* **7:1** 7.1 Malëkisadakë: 'Wat. 14.17-20; Ibër. 5.6. † **7:2** 7.2 Ma Saliimë, ëndë'i lëmë nga Urusaliima nga njukë, makë bana, 'Ndzaanë agi jamënë' dë uura Ibëraaniya.

dzødzøshi'inækii, pooshi ønji shii saa'itø pwayi ønji tø ci taa saa'i nga øntønaakii øsø. Amma ma ci, makø nga *Uuzønø nga Øntanfø nø ci, waatoo limanø nga ha'ø ndøñwø ndøñwø.

⁴ Buurøtømø nga'ø tø ðuunuunø nga Maløkisadakø. Kø ngirø dzødzøshi'inaamø Ibørahiima uushi'itø fi'ya ci agi panø patø, ca tøkøpaa kurøgø pu'u pu'u, ca ngørø kurøgø røñwø røñwø, ca vii ka Maløkisadakø. ⁵ Wiitø boo, ma limanyitø agi slikørønø nga *Leewi, ka tii bii *bariya luu kurøgø røñwø agi pu'u acii ønji *Iserayiila, taa ngahi tii maa, jijinyinø nga Ibørahiima nø tii. ⁶ Amma ma Maløkisadakø, øntaa ahada slikørønø nga Leewi nø ci, amma patø da ha'ø ka ci vii Ibørahiima kurøgø røñwø agi pu'u, ca ða barøkaanø ka Ibørahiima, waatoo, ka øndøtø ðii Øntanfø ka ci aløkawala.

⁷ Kø shii amø panğørañø oo'i, ma øndøtø ca ða barøkaanø, kø palee ci ka øndøtø ca luu barøkaanøkii ðø ðuunuunø. ⁸ Ma øñjitø ca luu kurøgø røñwø agi pu'u, waatoo, jijinyinø nga Leewi, øñjitø mækii nø tii. Ma Maløkisadakø, makø sètø bii malaafø løkøløkatø, pooshi ønji nee ka waakii. Ka ci vii Ibørahiima kurøgø røñwø agi pu'u. ⁹ Ma saa'itø vii Ibørahiima ka Maløkisadakø kurøgø røñwø agi pu'u, ka banø naamø, Leewi ðø naakii nø maa, kø vii ci ka ci, taa ngahi ma nga øna, jijinyinaakii ca luu kurøgø røñwø agi pu'u acii ønja. ¹⁰ Ma bii amø oo'i, kø vii Leewi ka ci kurøgø røñwø agi pu'u, acii ma Leewi, røñwø nø ci agi jijinyinø nga Ibørahiima.

11 Ma saa'itë vii Əntañfë bariya ka ənji Isərayiila, waatoo saa'itë slikerənə nga Leewi a dfa limaanə, pooshi mbu'i ka sətə mwayi Əntañfë. Maci ma fii unə kə mbu'i, kadfa pooshi nafa nga kira əndə'i limanə ətə nyi'u dərəpə nga Maləkisadakə, ca bwasee ka nga *Haruna uuzənə nga Leewi. 12 Madfa kə zhi'i dfa limaanə aagyanə əndə'i slikerənə, tyasə ka zhi'unə nə bariya əsə. 13 Acii ma Slandanaamə ənə ciina wabə uushi'iitə agyanəkii, agi əndə'i slikerənə pamə shigi ci. Ma agi slikerəətsa, pooshi agitii sha dfii limanə taa dfa slənə anə ha nga dfa sataka. 14 Ma Slandanaamə, paŋgəranə a babara oo'i, agi slikerənə nga Yahuda shigi ci. Amma ma saa'itə wabi Muusa agyanə limanyinə, paa ci 'wapaa slikerənə nga Yahuda.

Əndə'i *limanə makə Maləkisadakə

15 Ma sətəsa, kə cakə shiginə paŋgəranə aa babara oo'i, kə shigi əndə'i limanə makə Maləkisadakə. 16 Ma ndzaanaakii ka limanə, əntaa dagi bariya nga əndə shiŋkinə, amma dagi ŋgeerənə nga əpinə ətə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə ndzaa ci ka limanə. 17 Makə sətə nyaahə ənji asəkə malaaba ləkaləkatə oo'i, "Limanə nə hə ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Dərəpə nga Maləkisadakə nə'unəku." 18 Ma iirə bariyatə vii Əntañfë ka ənja, kə ŋgire ci, ca uulagi, acii pooshi ŋgeerənə davə, pooshi ka luupaa ənja. 19 Ma iirə bariyata, pooshi ŋgeerənə davə bahə kavə ənji shiŋkinə ka

---

7:14 7.14 'Wat. 49.10; Mat. 2.6; Slənə 13.23; Səniinə 5.5. **7:17** 7.17 5.6.

ndzaanə mambu'ukii agi slənatii. Kə kira Əntanƒə matahu uushi ətə caama ka nə davə, kaama shii əntsaħənə kədəhə aabiikii.

²⁰ Dagi jidənə dīi Əntanƒə ha'ə. Ma saa'itə kii ənji tə slikərənə nga Leewi ka limanyinə, əntaa də jidə. ²¹ Amma ma Yeesu, ma saa'itə kii Əntanƒə tə ci ka limanə, kə bii ci ka ci, əŋki ci, “Ma nyi Slandana, kə ji'i nyi, paa nyi ka ənə də ma əsə.

Limanə nə hə ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.”

²² Ətsə ha'ə ƒaarii kaamə oo'i, ma Yeesu, nga matahu aləkawala ndzaa ci ka əndə rəgwa.

²³ Ma limanyiitə nga ŋukə, laŋə nji tii, acii kə nji wa ŋgəərəgi tə tii anə limaanə. ²⁴ Amma ma Yeesu, ma limaanaakii, pooshi ka dzəginə anəkii, acii kə ndzaa ci da i əpinə ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. ²⁵ Acii ha'ə, tə'i ci da ŋgeerənə taa guci patə nga luupaa tə patənə nga ənjitə ca shi aabii Əntanƒə daciikii, acii tə'i ci da əpinə nga ha'ə ndəŋwə ndəŋwə, ca ƒa də'wa ka putatii.

²⁶ Ma Yeesu, ci nə maƒuunə limaatə caama moo. Malaabakii nə ci, pooshi sə nga idəpaanə ashikii, tsanə nə ci agi ma'waslyakə ənja, ca ndərəvə dzakə dagyanə səkəntanƒə. ²⁷ Ma ca, rəŋwə dyanə dīi ci sataka, waatoo, ətə vigi ci naakii nə, ca ƒagi də sataka ka putə nga 'waslyakəənə nga ənja, paa ci dīi makə nga hara limanyiitə ca ƒa sataka uusəra patə. Ma təya, agi ƒanə nə tii sataka ka natii 'waslyakəənə zəku'i taabu'u ƒanə tii ka 'waslyakəənə nga hara ənja.

7:19 7.19 9.9; Rooma 3.20. **7:21** 7.21 7.17. **7:22** 7.22 8.6.

7:24 7.24-25 6.20. **7:25** 7.25 2.11; 10.14; Rooma 8.34; 1 Yooh. 2.1. **7:26** 7.26 4.15.

28 Ma bariya nga Muusa, kə kii ci madiigərə limanyinə taa ngahi tə'i uushi'inə lanə ətə ca palee ka ngeeriitii. Amma, ma ɗa aləkawalə nga Əntanɗə də jidə, daaba'ə bariya ɗii ci. Ci kavə tə Uzənaakii. Ma ca, mambu'ukii nə ci ka ca'ə ndəɗwə ndəɗwə.

8

*Maɗuunə *limanə gaamə*

1 Ma sətə cii kya moo banə koonə, takumə kaa nya bagi koonə paɗgəraɗə: Tə'i amə da tsarə nga maɗuunə limaatsa. Ma ca, dasə nə ci da ciizəma Əntanɗə maɗuunəkii dagyə. * 2 Asəkə hatə palee də laabanə cii kəya slənə, waatoo, asəkə tantanyitə kuvə ətə kapaa Slandanə ci saakii, əntaa əndə shiɗkinə.

3 Taa ngutə maɗuunə limanə patə, agi kanə nə ənji tə ci ka ɗa sataka də uushi'inə kama kama ka Əntanɗə. Ha'ə ɗii nə maɗuunə limanə gaamə əsə, kə ndzaa tyasə kə ngirə ci uushi, kaa ca ɗa də sataka naakii əsə. 4 Maci a duuniya nə Yeesu nga əna, kaɗa paa ci ka ndzaanə ka limanə shaɗə, makə ɗii ci, ma ganə a duuniya, tə'i limanyinə ətə ca ɗa sataka makə sətə bii bariya nga Muusa. 5 Ma slənə nga limaatsə ci təya ɗa, agi baarənə nə ci tə məndzaanɗu'inə nga sətə dadagyə tanə, makə ətə nji Muusa a ɗa. Acii ma saa'itə Muusa kədəhə kaa ca ɗa *kuvə

7:27 7.27 5.3,9; 7.25; 9.12,26,28; 10.10,12; Rooma 6.10; 1 Piita 3.18. **7:28** 7.28 5.1-2,8; 7.19; Jab. 2.7. * **8:1** 8.1 4.14; da ciizəma Əntanɗə: 1.3,13; 7.25; 10.12; 12.2,25; Jab. 110.1; Mat. 22.44; Slənə 2.33; Rooma 8.34; Af. 1.20; Kwal. 3.1. **8:2** 8.2 8.5.

kuvə'unə, kə wabi Əntanƣə ka ci, əŋki ci, “Kapaa hanƣalaaku, kaa ha ɗatə makə sətə ɓaarii nyi ka hə anə giŋwa.” † ⁶ Amma ma Yeesu, kə vii Əntanƣə ka ci slənə ŋga limaanə ətə palee ka ŋga hara limanyinə də məghərəvənə. Ha'ə əsə nə ndzaanaakii ka əndə rəgwa ŋga aləkawalətə ndzaanə ahada Əntanƣə da əndə shiŋkinə. Kə palee aləkawaləkii ka aləkawalətə ŋga ŋukə də məghərəvənə, acii matahu uushi'inə ɗii ci aləkawalə ŋga viinə kaamə.

⁷ Maci ma aləkawalətə ŋga təkəŋwanə, pooshi sə ŋga idəpaanə agikii, kaɗa pooshi nafa ŋga ɗa əndə'i aləkawalə ma'ə. ⁸ Amma tə'i uushi idəpaa Əntanƣə ahi ənjaakii. Ci ɗii bii ci, “Ma bii nyi Slandana, tə'i saa'i na shi ətə nii kya
ə_{nə}
ka ɗa kura aləkawalə ka ənji Isərayiila
da ka ənji Yahudiya.

⁹ Pooshi ka ndzaanə makə ətə shi nya ɗii
ka dzədzəshi'inətii,
waatoo, saa'itə ɓaarii nyi ka tii rəgwa də naaki
na
kaa təya shigi anə hanyinə ŋga Misəra.
Taa ŋgahi kə ɗii nyi ka tii ha'ə, patə da ha'ə,
pooshi tii nə'utə aləkawalətə ɗii nyi ka tii.
Wata nya bwasee ka tii, təya palə.

¹⁰ Ma kura aləkawalətəsə cii kya ɗa ka ənji
Isərayiila,
maɗa kə mbu'ya saa'ikii,

† **8:5** 8.5 9.9; 10.1; Kwal. 2.17; kuvə kuvə'unə: 9.2; Shig. 25.9,40.

8:6 8.6 7.22; 8.2,6,13; 9.11,15; 12.24; Isaa. 55.3; Irim. 31.31-33; Əzaki. 37.26; 1 Koor. 11.25. **8:8** 8.8-12 Irim. 31.31-34; Ibər. 10.16-17.

ka kavənə nə nyi tə tii ka təya paaratəgi də
bariyaaki,

nya naahəvə aa ədzəmətii əsə.

Ka ndzaanə nə nyi ka Əntanfwatii,

təya ndzaanə ka ənjaaki əsə.

¹¹ Pooshi əndə na dzəgunə ka əndə hanyinaakii
ahadatii,

taa banə ka ci, shii tə Slandana.

Acii patənatii na shii tə nyi,

manjeevənə da matanənyinə patə.

¹² Ka tifyaginə nə nyi ka tii 'waslyakəənatii patə.
Pa nya buurə bwaya uushi'iitə nji təya dāada
ma'ə."

¹³ Ma wabi Əntanfwə agyanə kura aləkawala,
kaa ca baarii oo'i, kə geegi ci ka aləkawalətə
nga təkəɲwanə ka iirəkii. Ma sətə uugi iirənə,
pooshi ka ta'avənə ka uudənə.

9

Malaaba ha ganə a duuniya da ətə dadagyə

¹ Ma agi aləkawalətə nga təkəɲwanə, kə vii
Əntanfwə bariya makə sətə ci ənjə a paslə tə
ci. Tə'i əsə ha ətə ghənətə ənji shiŋkinə kaa
təya paslə tə ci davə. ² Waatoo, kə dāpaa ənji
*kuvə kuvə'unə. Ma səkəkii nga təkəɲwanə, tə'i
ha nga dzakə garəkuwanyinə, tə'i teeburə da i
buroodi anəkii ətə dīi ənji də sataka ka Əntanfwə.
Ma hatsa, Malaaba ha nga Əntanfwə ci ənjə a 'wa.

* ³ Ma asəkə hatsə ha'ə əsə, tə'i gəra kumuwa

8:13 8.13 8.6. * **9:2** 9.2 kuvə kuvə'unə: 8.5; 9.11-12; Shig.
26.1-30; garəkuwanyinə: Shig. 25.31-39; teeburə: xt Shig.
25.23-30.

ətə lagi ənji də gwada. Hatə palee də Laafbanə patə nə ləmə nga hatsa.

⁴ Ma asəkə gəra kumuutsa, tə'i teeburə, anəkii ci ənjə a ətsa urədyə davə ka Əntan̄fə. Ma teeburətsa, də əndzənə lərəbəgi ənji. Davə akumu əsə nə *mbyaka nga aləkawalə nga Əntan̄fə. Ənjə a lərəbəgi mbyakakii də əndzənə. Ma asəkə mbyakakii, tə'i jaala nga əndzənə asəkəkii, da i zəmətə ci ənjə a 'wa *mana asəkə jaalakii. Tə'i əsə shakwata nga *Haruna. Ashi shakwatakii shi ba a givə. Tə'i əsə matsahu faariinə bəra'i ətə shi Əntan̄fə nyaahə bariya ashikii davə patə asəkə mbyakata. † ⁵ Ma dąyanə mbyakakii, tə'i uushi'inə bəra'i‡ datə ənji, pusha tə malaa'ikanyinə, ətə ca baarə məghərəvənə nga Əntan̄fə. Təya pəərəpaa bəbu'watii agyanə mbyakakii, waatoo, agyanə hatə ci Əntan̄fə a nəhə təgunuunə nga ənja. Amma ma uushi'iitsa, əntaa saa'i nga wabənə furəŋə furəŋə agyanətii əna.

⁶ Wiitsə makə səndə datə ənji hatsa. Ma kuvətə nga təkəŋwanə, uusera patə nə li-manyinə ka dəmənə aadəvə ka da slənatii.

⁷ Amma ma gəra kumu, see gawə nga limanyinə nə dəmənə aadəvə, rəŋwə agi fəza. Ma ca dəmə, ca ŋgərəənə aciikii idənə nga dabanyitə cii kəya laala uurakii, ka da də sataka putə

9:3 9.3 Shig. 26.31-33; Leew. 16.2; Ibər. 6.19; 9.7,12; 10.20.
 † **9:4** 9.4 Shig. 30.1-6; mbyaka: Shig. 25.10-16; mana: Shig. 16.32-35; shakwata: Baan. 17.21-25; matsahu faariinə: Shig. 25.16. ‡ **9:5** 9.5 Agi 'wanə nə ənji də "Cooribimə." **9:5** 9.5 Shig. 25.18-22. **9:6** 9.6 10.11; Baan. 18.2-6.

nga 'waslyakəənaakii da nga ənja. ⁸ Ma uushi'iitsa, agi ngərənə nə Malaaba Ma'yanə ca baarii kaamə paŋgəraŋə oo'i, mada ma'ə kuvə kuvə'uutsa, ma'ə rəgwa nga dəməgərənə aasəkə Hatə palee də Laabanə mawunəmə əsə.

⁹ Ci ca baarii tə zamananə gaamə əndzə'i. Ci ca baarii kaamə oo'i, ma laala uura nga dabiinə da hara satakanyinə ka Əntaŋfə, pooshi ka mbeenə ka kavənə tə əndə paslənə tə Əntaŋfə kaa ca ndzaanə yadə idəpaa uushi ashikii shaŋə. ¹⁰ Ma uushi'iitsa, zəmənə da saasa uushi'inə kama kama, da alə'aada nga kuubəgi uushi'inə tanə cii kəya baarə. Uushi'inə nga duuniya nə tii patə nga uundzə saa'i, see mada mbu'ya saa'itə nə Əntaŋfə zhi'wee ka patənə nga uushi'inə kaa ca ndzaanə kurakii.

¹¹ Amma kə shi Aləmasiihu. Ci nə maduunə limanə nga dagwa uushi'iitə shi daciikii. Asəkə hatə palee ka kuvə kuvə'unə cii kəya də slənaakii. Matahukii nə hakii əsə. Əntaa əndə shiŋkinə ghənyi hakii. Əntaa ganə a duuniya əsə.

¹² Rəŋwə dyaŋə tanə gimə ci aadəvə aasəkə Hatə palee də Laabanə. Paa ci ngərəənə taa idənə nga əhwa, taa nga la aadəvə, amma idənaakii saakii ngirə ci. Ca pərapaa daamə acii 'waslyakəənə gaamə ka ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. § ¹³ Ma nga ŋukə, ma ənjitə pooshi malaabakii akəŋwacii Əntaŋfə, idənə nga uuhinə da nga liinə da əntəfakə nga uuji liinə nji ənjə a miicə

9:7 9.7 5.3; 9.25; 13.11; Leew. 16.2-16. **9:9** 9.9 7.19; 9.2. **9:10** 9.10 Leew. 11 da 15; Baan. 19. **9:11** 9.11 4.14. § **9:12** 9.12 7.27; 10.4; Leew. 16.14-16; idənaakii saakii: 9.25; 12.24; 13.12,20; Mat. 26.28; Rooma 3.25-26; 1 Piita 1.2,18-19; 1 Yooh. 1.7.

ka tii kaa tëya ndzaanë malaabakii. ¹⁴ Madä ma idënë nga dabanyinë, të'i ci da ngeerënë nga laabagi ënja, idënë nga Alëmasiihu palee patë. Ma Alëmasiihu, yadë 'waslyakëënë ashikii në ci. Kë ngirë ci shishinëkii, ca dägi dë sataka ka Əntañfë dägi ngeerënë nga Malaaba Ma'yanë ëtë ndzaanë ka ca'ë ndəjwë ndəjwë. Dë idënaakii dätagi ci dë moodëfaamë malaabakii acii gaama slënyi uushi'iitë ca kërë taamë ka ëntënë, amma kaama në'u të Əntañfë Əndë vii ëpinë. ¹⁵ Acii ha'ë ëndë rëgwa nga kura alëkawalë në ci. Ma ndzaanaakii ka ëndë rëgwa, kaa ënjitë 'wii Əntañfë aabiikii a ngërë uushi'iitë dïi Əntañfë alëkawalë nga viinë ka tii, ca ndzaanë ka natii ka ca'ë ndəjwë ndəjwë. Ka slënëne në ëtsë ha'ë, acii kë ënki ci. Əntënaakii ca përapaa të ënji acii bwaya uushi'iitë njii tëya dädä saa'itë tii ägi alëkawalë nga təkəjwanë.

¹⁶ Madä kë ngiirë ëndë ma, see madä ënki ci zëku'i, taabu'u slënëginë mazëmë yi dë sëtë bii ci patë. ¹⁷ Madä ma'ë ëndëtë da i ëpinë, patënë nga sëtë bii ci pooshi ngeerënë davë. Amma maa kë mbu'ya saa'i nga ëntënaakii, saa'ikii ndzaanë wabënaakii da ngeerënë davë. ¹⁸ Ci dïi, alëkawalëtë nga təkəjwanë maa, see dë makë ëji idënë zëku'i, taabu'u ndzaa ci da ngeerënë davë. ¹⁹ Ma saa'itë bii Muusa bariya nga Əntañfë ka ënja, makë uugi ci baginë, kë ngirë ci idënë nga liinë da nga uuhiinë, ca gwazëtëgi da ma'inë, ca ngërë ba nga ënfwa ci ënjë a 'wa "izubë" da madizë

9:13 9.13 Baan. 19.1-10,17.

9:14 9.14 Rooma 6.20-23; 8.2.

9:15 9.15 8.6.

shin'kinë nga бага, ca miicigi ka lëkalëkatë nga bariya da ka ënji patë. * ²⁰ Ca ba, ënki ci, "Wiitë idënë nga alëkawalë nga Æntan'fë koonë, koonä në'utë." ²¹ Ha'ë ësë ca miicivë idënëkii aagyanë kuvë kuvë'unë da aagyanë patënë nga uushi'iitë ci tëya dë dë slëna, tëya paslë të Æntan'fë. ²² Weewë madä makë sëtë bii *bariya, dë idënë ndzaanë patënë nga uushi'inë malaabakii. Madä pooshi ënji ëji idëna, pooshi tifyaginë nga 'waslyakëänë ësë.

Daginë nga Yeesu dë sataka dë naakii na

ka tifyagi dë 'waslyakëänë gaamë

²³ Ma uushi'iitsa, mëndzaan'gu'inë nga sëtë dagyë, tyasë see a laabagi ënji ha'ë. Amma ma uushi'inë nga dagyë natii, ka paleenë në satakatii ka ëtsë dë dagwaanë. ²⁴ Aci ma Alëmasiihu, paa ci gimë aasëkë malaaba hatë dëi ëndë shin'kinë, waatoo, mëndzaan'gu'inë nga tantanyinëkii. Amma aadëgyë ngirë ci, davë në ci abii Æntan'fë ka wabënë ka madëbama gaamë. ²⁵ Ma gawë nga limanyinë nga Yahudiina, agi dëmënë në ci aasëkë Hatë palee dë Laabanë rënjwë agi fëza, ca ngërëänë idënë nga daba bwasë ka naakii saakii. Amma ma Alëmasiihu, rënjwë gahu gimë ci aadëvë, ca d'agi sataka dë naakii në ka Æntan'fë gahu rënjwë ësë. ²⁶ Maci pooshi ha'ë, kadä kë sii ci cibënyinë lanë, ndzanënë ka saa'i nga taganë nga duuniya. Amma ca gëlatë duuniya këdëhë ka uudënë, ca

---

* **9:19** 9.19-20 Shig. 24.6-8; Ibër. 9.12-13; izubä: Leew. 14.4,6; Baan. 19.6. **9:22** 9.22 Leew. 17.11. **9:23** 9.23-24 8.5.

shii rəŋwə gahu, ca ɗagi sataka də naakii nə ka Əntanfə, ka shii ŋgərəgi də 'waslyakəənə gaamə. ²⁷ Taa wu patə, see mada əŋki ci rəŋwə. Ma daaba'əkii, Əntanfə a ɗa ka ci gəŋwanə. ²⁸ Ha'ə əsə rəŋwə əŋki Aləmasiihu. Də əntənaakii ɗagi ci sataka də naakii nə rəŋwə gahu, ka shii ŋgərəgi də 'waslyakəənə ŋga əŋji laŋə. Ka ənyanə nə ci ŋga bəra'inə, ka luupaa tə əŋjitə ca gəra tə ci, əntaa ka ŋgərəgi 'waslyakəənə ma'ə.

10

¹ Ma bariya ŋga *Yahudiinə, kə ndzaa ci ka məndzaanŋu'inə ŋga dagwa uushi'iitə na shi aakəŋwa tanə, pooshi bariyaakii ka baarəginə paŋgəraŋə tə makə sətə nə tanta-nyitə uushi'iitə a ndzaanə. Ma agi nə'utə bariya, satakanyiitə rəŋwə ha'ə ci əŋjə a ɗa ka fəzə ka fəzə. Ma tsarə ŋga satakatsa, pooshi ŋgeerənə davə bahə ca kavə tə əŋjitə ca əntsahə aabii Əntanfə kaa təya ndzaanə yadə idəpaa uushi ashitii. ² Maci ma əŋjitə ca paslə tə Əntanfə, kə laabagi əŋji tə tii agi 'waslyakəənatii tanyi, kadfa pooshi 'waslyakəənə ashitii ma'ə; kadfa pooshi tii agi ɗa sataka ma'ə əsə. ³ Amma ma satakətə ci təya ɗa ka fəzə ka fəza, ci ca buurətə ka tii oo'i, agi ɗanə nə tii 'waslyakəənə. ⁴ Acii ma idənə ŋga liinə da ŋga uuhinə, pooshi ci da ŋgeerənə ŋga ŋgərəgi 'waslyakəənə.

9:26 9.26 7.27. **9:28** 9.28 3.6; 10.10; Isaa. 53.11-12; Mat. 26.28; 1 Koor. 15.50-53. **10:1** 10.1 8.5. **10:4** 10.4 9.12-13.

⁵ Ci ðii, ma saa'itë Alëmasiihu kədëhë ka shine
 aasëkë duuniya, kë bii ci ka Əntañfë, əŋki ci,
 “Pooshi kadëesëkë ka hë në ða ka hë sataka dë
 dabanyinë taa vii ka hë uushi'inë,
 amma kë ðii hë ka nyi shishinë
 kaa nya ða dë sataka ka hë.

⁶ Pooshi kadëesëkë ka hë në ətsagi ka hë daba
 agyanë ha ŋga ða sataka,
 taa ða ka hë hara satakanyinë
 ka shii ŋgërëgi dë 'waslyakëənë.

⁷ Wata əŋki nyi, Əntañfwa, wanyina,
 kë shi nyi, kaa nya slënë sëtë cii kwa moo nya
 slënë,

makë sëtë nyaahë əŋji agyanëki
 asëkë malaaba lëkalëkatë.”

⁸ Ma agi wabëətsë wabi ca, təkəŋwanë ŋga sëtë
 bii ci, əŋki ci, pooshi kadëesëkë ka Əntañfë
 në ða ka ci sataka, pooshi kadëesëkë ka ci
 əsë në ətsagi ka ci daba agyanë ha ŋga ða
 sataka, taa ða ka ci hara satakanyinë ka shii
 ŋgërëgi dë 'waslyakëənë. Kë bii ci ətsë ha'ë
 taa ŋgahi patënë ŋga satakatsë ci əŋjë a ða,
 ka n'ü sëtë bii bariya ci tëya ða. ⁹ Ca wabë
 ŋga bërä'inë, əŋki ci, “Əntañfwa, wanyinë kë
 shi nyi, kaa nya slënë sëtë cii kwa moo nya
 slënë.” Ma wabëətsa, ci baarii kaamë oo'i kë
 ŋgërëgi Əntañfë iirë rëgwa ŋga ða sataka, ca
 ənövëgi dë ða sataka ŋga Yeesu. ¹⁰ Dë ətsëkii
 ha'ë ndzaa amë malaabakii, waatoo, dë ðagi
 sataka ŋga Yeesu Alëmasiihu dë naakii në gahu
 rəŋwë dyanë.

11 Ma hara limanyinè patè, uusëra patè nè tii agi slënatii, tëya dzè dè ðaafà satakanyiiètè rëjwè ha'è anëkii anëkii ètè pooshi da ngeerënë nga ngërëgi 'waslyakëënë.

12 Amma ma Alëmasiihu, rëjwè gahu ðii ci naakii sataka, ca ngërëgi 'waslyakëënë ka ca'è ndëjwè ndëjwè. Aciikii ha'è, waatè dasè da ciizëma èntanfø. 13 Davè nè ci dasè, ka gëra saa'itè nè èntanfø a kavè tè ènji daawaanaakii aatsaa sëðëkii. 14 Acii dè sataka rëjwè tanè laabagi ci ènjaakii agi 'waslyakëënë ka ca'è ndëjwè ndëjwè, tëya ndzaanè yadè sè nga idëpaanè ashitii.

15 Malaaba Ma'yanè maa, kè ðaarëgi ci kaamè oo'i, ma uushi'iitsa, tantanyinè. Ma nga tëkëjwanè, kè bii ci, èjki ci,

16 “Èjki Slandana, madà kè mbu'ya saa'ikii, wiinè alëkawalètè nii kya ða ka tii: Waatoo, ka kavënë nè nyi tè tii ka paaratëginè dè bariyaaki, nya naahëve aa èdzëmëtii èsè.”

17 Ca tsakè banè, èjki ci, “Pa nya buurè bwaya uushi'iitè nji tëya ðaafà ma'è.”

18 Acii ha'è, makè kè tifyagi èntanfø ka tii 'waslyakëënatii, pooshi nafa nga ða sataka ma'è.

èntsahaamè aabii èntanfø

19 Ndzëkëjushi'inëkya, kè upaa amè rëgwa ka shanjè nga dëmënë aasëkè Hatè palee dè

10:11 10.11 9.6; Shig. 29.38. **10:12** 10.12 8.1. **10:13** 10.13 Jab. 110.1; 1 Koor. 15.25. **10:16** 10.16-17 Irim. 31.33-34; Ibër. 8.10,12.

Laabanɔ. Ma rɛgwatsa, dagi idɛnɔ nɔa Yeesu upaa amɔ. ²⁰ Ci wunɛgi kaamɔ rɛgwa nɔa upaa ɛpinɔ. Ma rɛgwatsa, dagi gwada ca dzɛ, ca mbu'u kura'ɛ aasɛkɛ hatɛ palee dɛ laabanɔ. Waatoo, ma gwadatsa, ci nɛ shishinɔ nɔa Yeesu.

* ²¹ Tɛ'i amɔ da maduunɔ limanɔ ɛtɛ ca nɛhɛ *yi nɔa ɛntanɔfɛ. ²² Acii ha'ɛ, ɛntsahaamɔ aabii ɛntanɔfɛ dɛ ɛdzɛmɛ rɛnjwɛ, dɛ vii goonɔa nɔa tantanyinɔ ɛsɛ. Acii kɛ laabagi ci kaamɔ ɛdzɛmaamɛ; mayibɛkii naamɔ dɛ njunyi ma'inɔ.

²³ Kɛnjaanaamɛ ndihɛ ndihɛ, gaama nɔgwalɛ ka baaba ka ɛnji tɛ sɛtɛ kii amɔ naamɔ nɛ davɛ. Acii ma ɛntanɔfɛ ɛnɛ dɛii kaamɔ alɛkawala, ɛndɛ goonɔa nɛ ci. ²⁴ Daamɛ hiima nɔa tsaakɛshinɔ ahadaamɔ, kaama uufɛshi, kaama slɛnɔ nɔa ɛ'ɛnɛ.

²⁵ Gaama bwasee ka dza dɛ nɛ gaamɔ, makɛ sɛtɛ bwasee hara ɛnja. Tsaakɛshaamɔ dɛ njunyi wabɛnɛ, makɛ kɛ nɛ amɔ kɛ uugi uusɛra nɔa Slandanɔ mbɛshanɔ.

²⁶ Mada kɛ gyaamɔ aakɛjwa dɛ slɛnɔ 'waslyakɛnɛ nɔa dɛ ɛmbanɔ, daganɔ wanaamɔ kɛ shii goonɔaanɔ, yoo, kɛ shii amɔ, pooshi ɛndɛ'i da sataka nɔa nɔgɛrɛgi dɛ 'waslyakɛnɛ ma'ɛ. ²⁷ Ma ɛndɛtɛ gi aakɛjwa dɛ slɛnɔ 'waslyakɛnɛ nɔa dɛ ɛmbanɔ, see nɔgwalɛnɔ nɔgwalɛnɛkii tanɛ, ca gɛra gɛjwanɔ nɔa ɛntanɔfɛ da bwaya guutɛ na zamagi dɛ ɛnji daawaanɔ nɔa ɛntanɔfɛ. ²⁸ Ma ɛndɛtɛ

10:19 10.19 4.16; 9.8. * **10:20** 10.20 gwada: 9.3; Mat. 27.51; rɛgwa nɔa upaa ɛpinɛ: 2.14-15; 9.14-15; Yoooh. 14.6. **10:21** 10.21 3.6; 4.14. **10:22** 10.22 ɛzaki. 36.25; Af. 5.26. **10:23** 10.23 3.6. **10:24** 10.24 13.1. **10:26** 10.26 6.4-6. **10:27** 10.27 Isaa. 26.11.

tanjegi bariya nga Muusa, ka kærənə nə ənji tē ci aakəɲwacii gəɲwanə. Madā kə shigi seedawiinə bəra'i taa makkə oo'i, kə tanjegi ci bariya tanyi, ka bələginə nə ənji tē ci, pooshi nəhə təgunuunaakii. ²⁹ Madā ha'ə makə ətsa, asee ma əndətə pooshi nee ka shiɲkinə anə *Uuzənə nga Əntanjə, ca cibee ka idənətə ɲgирə Əntanjə kaa aləkawalə a ndzaanə da ɲgeerənə davə, waatoo, idənətə laabagi ənji də ci, ca bərapaa tə Ma'yanə nga Əntanjə əsə ətə ca kira pwapoonə, ma əndətsa, ka paleenə nə cibaakii ka nga əndətə tanjegi bariya. ³⁰ Acii kə shii amə tə Əndətə bii, "Nyī na ki'itə cibə də ciba. Ka ənənə nə nyi ka ki'itə taa mi patə." Kə bii ci əsə, "Əntanjə Slandanə na la gəɲwanə ka ənjaakii." ³¹ Ma əndətə nə Əntanjə Əndə vii əpinə a lagi ka ci gəɲwanə, kə kulii agyanəkii.

³² Yoo, buurətəmə sətə slənyi duunə fəzənyiinə dzəgi aaba'ə, waatoo, saa'itə 'watəgi ənji baarə koonə bərənə nga Əntanjə. Ma saa'ita, kə cibuuənə ka shaɲə, amma patə da ha'ə, kə kəɲaanuunə ndihə ndihə, una sə'watə patənə nga uushi'inə. ³³ Ka əndə'i saa'i maa, ənjə a dzaana tuunə aamoənə, təya cibee koonə. Ka əndə'i saa'i una ləbəshi da ənjitə ca sa cibə ha'ə makə noonə. ³⁴ Ma saa'ita, kə nyihuunə təgunuunə nga ənji furəshina. Madā kə luuwətə ənji uushi'inə goonə, agi sə'watənə nuunə də moodasəka. Acii kə shii unə oo'i, tə'i unə da matahu uushi'inə ətə nga ca'ə ndəɲwə

10:28 10.28 Dzək. 19.15; 2 Koor. 13.1. **10:29** 10.29 2.3; 5.8; 9.12; Mat. 12.31. **10:30** 10.30 Dzək. 32.35,36. **10:32** 10.32-34 6.10. **10:33** 10.33 1 Koor. 4.9.

ndəŋwə. ³⁵ Makə kə shii unə ha'ə, kəŋəmə ndihə. Acii ma ənjitə kəŋaanə ndihə ndihə, ka upaanə nə tii mađuunə shikwa. ³⁶ Kə dəbee una dzə aakəŋwa də kəŋaanə ndihə ndihə, koonə mbee ka dfa sətə kadeesəkə ka Əntaŋfə, una shii upaa də sətə dñi ci aləkawalə ŋga viinə koonə. ³⁷ Acii kə bii Əntaŋfə oo'i,

“Ma agi uundzə saa'i gi'u, ma əndətə na shi, ka shinə nə ci, paa ci ka səkəpaa na.

³⁸ Ma ənjaaki ənji gooŋga, dagi vii gooŋgatii ka nyi upaanə nə tii əpinə.

Amma taa wu ənyi aa ba'ə, paa ci ka kadeesəkənə ka nyi.”

³⁹ Ma amə, əntaa tsarə ŋga ənjitə ca ənə aaba'ə kaa təya za naamə; amma ma amə, ənjitə gi'i tə Əntaŋfə naamə, kaama shii upaa luupaanə ŋga əpinə gaamə.

11

Tantanyinə ŋga vii gooŋga

¹ Wiinə sətə ci vii gooŋga a moo banə: Waatoo, mada kə vii amə gooŋga agyanə uushi, ci ca moo banə, kə shii amə weewee oo'i, ma sətə kii amə naamə davə, ka upaanə naamə səkii. Kə shii amə əsə, ma sətə pooshi amə nee də ginaamə, tantanyinə. ² Ma ənji ŋga ŋukə, putə ŋga vii gooŋgatii ŋgirə Əntaŋfə tə tii kaa təya ndzaanə ka ənjaakii.

10:34 10.34 11.26; 13.14. **10:35** 10.35-36 3.6; 6.11-12. **10:37** 10.37-38 Hab. 2.3-4. **10:38** 10.38 Rooma 1.17; Gal. 3.11. **11:1** 11.1 Rooma 8.24; 2 Koor. 4.18.

³ Dagi vii goonnga gaamə shii amə oo'i, də wabənə nga Əntañfə tagii duuniya. Waatoo, daga sətə pooshi ənji nee də ginə shigi sətə ci ənjə a nee.

⁴ Putə nga vii goonnga nga Habiila dīi ci dagwa sataka ka Əntañfə palee ka nga Kaa'inu. Kə liwə Əntañfə satakaakii. Də ha'ə baarii ci oo'i, kə ngirə ci tə ci ka nyunyi ənda acii kə vii ci ka ci goonnga. Ma Habiila, kə əŋki ci, amma ca'ə əndzə'i, ma'ə ləməkii agi dzənə aakəŋwa putə nga vii goonngaakii.

⁵ Putə nga vii goonnga nga Anuuhu, kə ngirə Əntañfə tə ci aadəgyə yadə əntənə. Pooshi əndə ənyi ka neenə ka ci ma'ə, acii kə ngərəgi Əntañfə tə ci. Kə nyaahə ənji agyanəkii oo'i, daga Əntañfə ma'ə manğərəmə tə ci, kə kadeesəkə slənaakii ka Əntañfə. ⁶ Pooshi əndə ca kadeesəkə ka Əntañfə mada paa ci vii ka ci goonnga. Mada nga'ə ka əndə nə əntsahənə aabii Əntañfə, tyasə see a vii ci goonnga oo'i, davə nə Əntañfə; ca vii goonnga oo'i, ma ənjitə ca alə tə ci, ka viinə nə ci ka tii shikwa.

⁷ Putə nga vii goonnga nga Nuuhu kapaa ci liminəkii ka saa'itə wabi Əntañfə ka ci agyanə uushi'iitə na slənə. Taa ngahi paa ci nee ka uushi'iitə də ginəkii, amma kə fii ci tə Əntañfə, ca da kumbawala. Kumbawaləkii luupaa tə ci da ənji yaakii acii ma'inə. Də ha'ə baarii ci oo'i, ma ənji *duuniya, bwayakii nə slənatii. Də ha'ə

11:3 11.3 'Wat. 1.1; Jab. 33.6,9; Rooma 4.17; 2 Koor. 4.18. **11:4**
11.4 'Wat. 4.3-10. **11:5** 11.5 'Wat. 5.21-24.

əsə ndzaa ci ka əndə gooŋga akəŋwacii Əntaŋfə putə ŋga vii gooŋgaakii.

⁸ Putə ŋga vii gooŋga ŋga Ibərahiima fii ci tə Əntaŋfə, waatoo saa'itə 'wii Əntaŋfə tə ci kaa ca maðə, ca bwasee ka hanyinaakii, ca palə aanə hanyiitə nə Əntaŋfə a vii ka ci kaa ca ndzaa ka naakii. Taa ŋgahi paa ci shii hatə cii kəya dzə aadəvə, patə da ha'ə kə ma'i ci, ca bwasee ka hanyinatii, ca palə. ⁹ Putə ŋga vii gooŋgaakii ndzaa ci anə hanyiitə dīi Əntaŋfə aləkawalə ŋga viinə ka ci. Makə məshipətə əndə ndzaa ci asəkə kuvə kuvə'unə tii da i Isiyaaku da Yakubu, waatoo, slikerənaakii etə dīi Əntaŋfə ka tii aləkawalətsa. ¹⁰ Ma ndzaanə ŋga Ibərahiima ka məshipətə ənda, ka gəra maghənə vəraatə ghənyi Əntaŋfə, waatoo, vəraatə mbukya ənji ŋga'ə a gu'u, pooshi ka uulanə.

¹¹ Putə ŋga vii gooŋga ŋga Ibərahiima upaa ci pawa, dagyanə ci kə uugi iirənə. Ma Saraatu minaakii boo, masaawa nə ki. Patə da ha'ə, kə vii ci gooŋga tantanyi oo'i, ka mbu'utəginə nə Əntaŋfə də aləkawalaakii. ¹² Ma Ibərahiima, uushi rəŋwə da mantəkii nə ci ka etə saa'i acii iirənə. Amma dashikii rəŋwə dyanə kə ndzaa jijinyinaakii makə tikisa agintaŋfə də laŋənə, makə mandzənə a gəərə də laŋənə əsə.

¹³ Ma ənjitsə patə, agi vii gooŋgatii məəki tii. Ma tii ka nətii, pooshi tii upaa uushi'iitə dīi Əntaŋfə aləkawalə ŋga viinə ka ənja. Amma

---

11:7 11.7 'Wat. 6.13-22; Rooma 4.3; 1 Piita 3.20. **11:8** 11.8 'Wat. 12.1-2. **11:9** 11.9 'Wat. 35.12,27. **11:10** 11.10 13.14.

11:11 11.11 'Wat. 17.19; 18.11-14; 21.2; Rooma 4.19-20. **11:12** 11.12 'Wat. 15.5.

makə caamə tii dzadə, təya nee ka uushi'inəkii, kə dīi tii maŋushinə. Kə luuvə tii paŋgəraŋə oo'i, mu'uminə nə tii ganə asəkə duuniyana.

¹⁴ Ma ənji dfa tsarə wabəətsa, kə baarii tii paŋgəraŋə oo'i, hanyinə ŋga natii nə ci təya alə.

¹⁵ Paa tii agi buurə hanyiitə shi tii anəkii ma'ə. Maci ma'ə tii agi buurənə anəkii, kadfa kə nee tii ka rəgwa, təya ənə aadəvə. ¹⁶ Amma agi kanə nə tii nə ka hatə palee, waatoo, hatə ŋga Əntaŋfə dagyə. Ci dīi pooshi Əntaŋfə ka ayinə putə ŋga ndzaanaakii ka Əntaŋfwatii, acii kə hadapaa ci ka tii də ha.

¹⁷ Putə ŋga vii gooŋga ŋga Ibərahiima luuvə ci dfa sataka ka Əntaŋfə də uuzənaakii rəŋwə dyaŋə Isiyaaku saa'itə tibə Əntaŋfə tə ci. Kə luuvə ci dfanə ha'ə taa ŋgahi agyanə uuzəətsə rəŋwə dyaŋə shi Əntaŋfə a dīi aləkawalə ka ci ¹⁸ oo'i, "Dashi Isiyaaku nə jijinyinaaku a shigi." ¹⁹ Ma Ibərahiima, kə vii ci gooŋga oo'i, tə'i Əntaŋfə da baawədfa ŋga madeenə ka əndə agi maməətə ənja. Acii ha'ə, ma Isiyaaku, kə ənyi Ibərahiima ka ŋgərənə tə ci makə əndətə ma'i agi maməətə ənja.

²⁰ Vii gooŋgaanə ŋga Isiyaaku kavə tə ci ka dfa barəkaanə ka manjeevənaakii Yakubu tii da Isəwa.

²¹ Vii gooŋgaanə əsə kavə tə Yakubu ka dfa barəkaanə ka manjeevənə ŋga Yusufu bəra'i ətsə ci kədəhə ka əntənə. Ma saa'ita,

---

11:13 11.13 11.9; 13.14; 'Wat. 23.4; 47.9; Jab. 39.13. **11:16** 11.16 13.14; Shig. 3.6; Mat. 22.32. **11:17** 11.17-18 'Wat. 21.12; 22.1-14; Yak. 2.21. **11:19** 11.19 Rooma 4.17. **11:20** 11.20 'Wat. 27.27-29,39-40.

agyanə shakwataakii gwanjaanə ci ka paslənə tə Əntanɲfə.

²² Putə nga vii goonɲaanə nga Yusufu əsə, ətsə ci kədəhə ka əntənə, wabi ci agyanə ma'yanə nga ənji *Isərayiila satii anə hanyinə nga Misəra. Kə wabi ci əsə makə sətə nə təya ɗa də waakii.

²³ Putə nga vii goonɲa nga i dii tii da məci Muusa, makə pwayi tii tə ci, kə umbee tii ka ci nga ləgidə makkə. Acii kə nee tii, ma uuzənəkii, dagwa ka shaɲə, wata paa tii ɲgwali acii tanɲəgi bariya nga ɲwanɲwə *Fəriauna.

²⁴ Putə nga vii goonɲa nga Muusa əsə, makə girə ci, kə naanagi ci ka luuvənə ənjə a 'wa tə ci uuzənə nga kwatama uuzənə nga ɲwanɲwa.

²⁵ Kə ta'i ci sa cibə tii da ənji nga Əntanɲfə palee ka ndzaanə nga uundzə saa'i ka maka ma'yanə agi slənə bwaya uushi'inə. ²⁶ Kə luuvə ci dzaananə tə ci putə nga Aləmasiihu. Gəɗə sa cibəkii ka ci acii fəɗə patənə nga gəna nga hanyinə nga Misəra. Acii kə kii ci nəkii agyanə shikwatə nii kəya upaa aakəɲwa.

²⁷ Putə nga vii goonɲaakii ma'i ci, ca bwasee ka hanyinə nga Misəra. Ma palənaakii, əntaa ɲgwələnə ɲgwali ci acii bəzənə nga səkə nga ɲwanɲwə nga Misəra. Kə kəɲə ci ndihə ndihə, ca palə, makə agi neenə nə ci ka Əndətə pooshi ənji ka neenə ka ci də ginə. ²⁸ Putə nga vii goonɲaakii əsə kii ci kumənə ətə ci ənjə a 'wa

---

11:21 11.21 'Wat. 47.31-48.20. **11:22** 11.22 'Wat. 50.24-25; Shig. 13.19. **11:23** 11.23 Shig. 1.22; 2.2. **11:24** 11.24 Shig. 2.10-12. **11:26** 11.26 12.2; 13.13. **11:27** 11.27 Shig. 2.15; 12.41.

*Pasɛka, ca ba ka ɛnji Isɛrayiila kaa tɔya miicivɛ idɛnɛ aashi mayinyinatii, acii ga malaa'ikatɛ ca bɛɛlɛ tɛkɛɛwatɛ manjɛevɛnɛ a bɛɛlɛgi da i natii.

²⁹ Putɛ ɛga vii goɔɛga ɛga ɛnji Isɛrayiila taɛɛgi tii gɛɛrɛtɛ ci ɛɛjɛ a 'wa “Madizɛ Gɛɛrɛ”, tɔya wii anɛ mahuurɛ hanyinɛ makɛ pooshi ma'inɛ sha ɛji davɛ a gɛɛrɛ. Amma makɛ dɛii ɛnji Misɛra gazhi'waanɛ ɛga taɛɛnɛ tɛ gɛɛrɛkii, wata ma'inɛ a ndagi tɛ tii patɛ.

³⁰ Putɛ ɛga vii goɔɛga ɛga ɛnji Isɛrayiila ɛsɛ uulii mahwalɛ ɛga vɛranɛ ɛga Yarikoo, saa'itɛ dɛii tii baanɛ mɛdɛfɛ ka zaawanɛ dɛ mahwalakii, sɛɛ dɛ makɛ uulii.

³¹ Putɛ ɛga vii goɔɛga ɛga badawa ɛga miitɛ dɛii lɛmɛtɛ Rahabɛ mbɛrɛ'i ki acii ɛntɛnɛ; waatoo ka saa'itɛ mɛɛki ɛɛjitɛ pooshi ka fanɛ tɛ ɛntaɛɛfɛ. Acii ma kya, kɛ shi kya liwɛ mu'uminɛ ɛnji *Isɛrayiila ɛtɛ sha gi ka tɛɛrɛtɛ hanyinɛkii, kya kapaa tɛ tii gatɛ asii.

³² Yoo, iitɛ daa, a dzɛ nyi aakɛɛɛwa dɛ baabanɛ tɛ tii kwa? Pooshi saa'i ma'ɛ ɛga wabɛnɛ agyanɛ i Gidiyanɛ da Barakɛ da Samɛsɛnɛ da Jafɛtɛ da Dawuda da Samuyila da patɛnɛ ɛga anabiitɛ nja baaba wabɛnɛ ɛga ɛntaɛɛfɛ. * ³³ Putɛ ɛga vii goɔɛgatii paapii tii da hara hanyinɛ, tɔya jaala agyanɛtɛii patɛ ɛsɛ. Dɛ goɔɛgaanɛ slɛnyi tii. Ma uushi'iitɛ dɛii ɛntaɛɛfɛ alɛkawalɛ

11:28 11.28 Shig. 12.1-14. **11:29** 11.29 Shig. 14.21-29. **11:30** 11.30 Jasɛ. 6.12-21. **11:31** 11.31 Jasɛ. 2.11-12; 6.21-25; Mat. 1.5; Yak. 2.25. * **11:32** 11.32 M.Gɛɛɛw. 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1 Sam. 16.1ca'ɛ ka 1 Meem. 2.11; 1 Sam. 1.1-25.1.

nga viinē ka tii əsə, kə upaa tii. Kə paa'əgi tii ma nga livarənyinē putə nga vii goonḡatii.

³⁴ Kə bəələgi tii gunə ca hənə gərə gəra, kə mbərə'i tii agi panə, pooshi uushi uree ka tii. Taa nḡahi maməətəkii nji shishinətii, amma ma ka muudinə, kə ənyi shishinətii ka upaa nḡeerənə, təya ənəgi ka nḡuyirə panə ka shaḡə, təya laakəənə ənji daawaanatii. ³⁵ Putə nga vii goonḡa nga ənji əsə ənyi duurənyinə nga hara makinə ka madənə dāgi wa.

Ma hara ənja, kə cibə tii ka shaḡə, ha'ə maa, kə məəki tii. Kə naanagi tii ka luuvə kaareenə ka Əntanḡə kaa ənjə a bwasee ka tii. Ma dīi tii ha'ə, acii kə kii tii nə nga ənənə ka madənə da i əpinə ətə matahukii. ³⁶ Kə sii hara ənji cibə ka shaḡə; ənjə a nḡusə tə tii, ənjə a fəslə tə tii, ənjə a aanəgi tə tii, ənjə a paa'əgi tə tii a furešhina.

³⁷ Ma hara ənja, kə kaalii ənji tə tii də faariinə ka wa. Hara ənji əsə, kə taakee ənji ka shishinətii ḡədzalə bəra'i. Hara ənji, kə bəəli ənji tə tii də nḡila purəḡanə. Hara ənji əsə, maaghiinə nə tii, kuvə'unə nga baḡiinə da uuhinə nə sə nga umbee də purəkinatii. Kə cibee ənji ka tii ka shaḡə. ³⁸ Ma ənjitsə kamə, agi bilinə nji təya wiigi'i i agi ḡinunyinə. Asəkə burəhənyinə da ḡu'unyinə njii təya babaanə. Mambu'umə duuniya bahə ndzaanatii davə.

³⁹ Ma ənjitsə patə, kə vii tii ka Əntanḡə goonḡa, kə kadeesəkə tii ka ci, amma patə da ha'ə pooshi

11:33 11.33 M.ḡəḡw. 14.6-7; 1 Sam. 17.34-36; Dan. 6.1-27.

11:34 11.34 Dan. 3.23-25. **11:35** 11.35 1 Meem. 17.17-24; 2 Meem. 4.18-37. **11:36** 11.36 Irim. 20.2; 37.15. **11:37** 11.37 2 Haba. 24.21. **11:38** 11.38 1 Sam. 13.6.

tii upaa uushi'iitë ðii Əntañfë alëkawalë nga viinë ka ənja. ⁴⁰ Acii ma Əntañfë, kaamë da tii ðëkëpaa ci matahu uushi. Ma agi hiimaakii, ka fëð'ənë në ci taamë da tii, paa ci ka geeginë ka tii mambu'ukii bahë ndzaanë abiikii yadë amë.

12

Əntañfë Dəsənaamë

¹ Ma amë, makë ðii ci tə'i seedawanyinë ha'ë lanë ca tsaamë taamë, bwasee amë ka patënë nga uushi'iitë ca səkëpaa taamë da 'waslyakəənë ənë pooshi ka moonë ca kapaa taamë. Kəjaanaamë ndihë ndihë, ama dzë aakəŋwa dë taabidəwa ənë akəŋwacii amë.

² Kaama ginaamë ka tsaamənë tə Yeesu tanë. Ma ca, ci në slərəginë nga vii goŋga gaamë, 'watəginë ka təkəŋwanë ca'ë ka muudinë. Kë luuvë ci kaa ca əntë ashi ənfwa, paa ci nee ka əntənəkii makë së nga ayinë. Ma ðii ci ha'ë, kaa ca shii upaa moodasəkë ətë ðëkëpaa Əntañfë ka ci. Acii ha'ë, dasë në ci əndzə'i da ciizəma dëgələ *ŋwanjuunë nga Əntañfë.

³ Buurətəmë nga'ë tə Yeesu: kë luuvë ci kaa ca sa cibë accii ma'waslyakë ənja. Buurətəmë agyanəkii, accii ga shishinuunë a əntəgi, una bwasee dəŋwa'ë. ⁴ Ma agi paatsë cuuna pa da 'waslyakəənë, weewee agi panë nuunë, amma ma'ë panəkii mambu'umë bahë bəələnë tuunë. ⁵ Acii ha'ë, ma wabəətë shi Əntañfë bii koonë ka

tsakə koonə də ngeerənə, oo'i manjeevənaakii nuunə, ga ca zaanə koonə. Kə bii ci, "Uuzənaakya, mada kə dzyalə Slandanə tə hə, kapaa liminəku, ha fatə, ga dzalənəkii a bəłəgi shishinəku əsə.

⁶ Tə əndətə ci Əntanfə a uudə cii kəya dzalə. Tə ənjitə nğirə ci ka manjeevənaakii, tə tii cii kəya fəslə əsə."

⁷ Acii ha'ə, sə'watəmə patənə nğa dzaləətə ca la tuunə. Də dzalənəkii ci Əntanfə a baarii koonə oo'i, manjeevənaakii nuunə. Ya sanə tə'i uuzənə pooshi dii ka dzalənə tə ci mada dñi ci 'waslyakəənə kwa? ⁸ Mada pooshi unə agi luu dzalənə makə sətə ci hara ənjə a luu, ci ca baarii ətsə mazaguyinə nuunə, əntaa manjeevənaakii. ⁹ Ma ənjitə pwayi taamə, agi dzalənə nə tii taamə, agi fanə naamə tə tii əsə. Acii ha'ə, ka đanə nğa'ə mada fii amə ha'ə tə Dəsənaamə ətə dagyə, kaama shii upaa əpinə. ¹⁰ Ma ənjitə pwayi taamə, kə dzyalə tii taamə nğa uundzə saa'i tanə, makə sətə kadeesəkə ka tii. Amma ma Əntanfə, ma dzalənaakii taamə, ka shii tsakənə taamə, kaama ndzaanə malaabakii makə naakii. ¹¹ Ma saa'itə ci dzalənə a la taamə, agi nğərənə naamə tə ci ka uushi nğa mabətə səka, əntaa sə nğa moodasəka. Amma ma na uudəpaa ba'ə, ka ndzaanə nə dzalənəkii ka sə nğa moodasəka. Ma ənjitə luuvə kapaa liminə ka fanə, ka kavənə nə ci tə tii ka slənə dagwa uushi, təya ndzaanə agi jamənə.

12:5 12.5-6 Wəb. 3.11-12; Səniinə 3.19. **12:7** 12.7 Dzək. 8.5.
12:10 12.10 Mat. 5.48; Rooma 5.2; Yak. 3.17. **12:11** 12.11
 12.14; Yak. 3.17-18.

Wazənə agyanə kaaree ka pwapoonə nga Əntanfə

¹² Yoo, wa ciinuunə a ənə ka ndzaanə da ngeerənə. Ha'ə nə iduunə əsə, wa ca ənə ka ndzaanə ndalə. ¹³ Dəmə aakəŋwa də wiinə asəkə ŋunyi rəgwa, acii ga ənjitə ca ədərə a tsakə 'urəŋgaslənə, təya təkuree ka mbəfənə dəŋwa'ə.

¹⁴ Dəmə gazhi'waanə koona shii ndzaanə agi jamənə da patənə ŋga ənja. Daamə gazhi'waanə ŋga ndzaanə malaabakii əsə, acii pooshi əndə ca nee ka Əntanfə shanə maɗaamə ci kə ndzaanə ha'ə. ¹⁵ Dəmə haŋkala acii ga əndə a ŋusləgi agyanə pwapoonə ŋga Əntanfə. Ha'ə əsə, dəmə haŋkala acii goona ndzaanə makə maŋgərəkiki uushi ətə ca zhi'wee ka hara uushi'inə ŋgərəkiki. Tsarə ŋga ənjitsə ca kavə hara ənji aagi bwaya ndzaanə, ca saawee ka ndzaanə ŋga ənji laŋə. ¹⁶ Dəmə haŋkala acii ga əndə a slənyi ajjinəənə, taa bərapaanə tə Əntanfə, makə sətə shi Isəwa dīi. Ma ca, putə ŋga zəmə rəŋwə tanə bwasee ci ka gawuunaakii ka madzəgaakii. ¹⁷ Kə shii unə, ma daaba'əkii, makə mwayi ci kaa dīi dā ka ci barəkaanə, kə kaaree dīi ka ci, acii paa ci upaa rəgwa ŋga baanə ka Əntanfə. Taa ŋgahi da kiinə agikii ali ci dā ka ci barəkaanəkii, patə da ha'ə paa ci upanə.

¹⁸ Ma una, əntaa makə ŋga ənji Isərayiila

12:12 12.12 Isaa. 35.3.   **12:13** 12.13 Waɓ. 4.26.   **12:14** 12.14 12.11; Jab. 34.15; 1 Koor. 7.15.   **12:15** 12.15 Dzək. 29.17; Gal. 1.6.   **12:16** 12.16 'Wat. 25.29-34.   **12:17** 12.17 'Wat. 27.30-40.

nuunɔ. Ma tɔya, kɛ ɛncahɔ tii aabii sɛtɔ ci ɛnjɔ a tɛbɛtɔ dɛ ciinɔ, waatoo aatsa giɲwɔ ɲga Siina. Ma davɔ, kɛ hɛnyi gunɔ gɛrɛ gɛra, kɛ dɪi mandɔ vɔdɔ dɛgwamɔ, kɛ dɪi mɔdanjkaya ɛsɔ. ¹⁹ Tɔya fa ɛdɔ uutɔma, tɔya fa wabɛnɔ ɲga ɛnda. Makɔ fii tii wabɛnɔkii, kɛ ɲgwali tii, tɔya kɛdii, ɛɲki tii, ga ɛndɛkii a ɛnɔ ka wabɛnɔ ka tii ma'ɔ. ²⁰ Ma wabɛnɔkii, kɛ palee ka ɲgeeriitii, acii kɛ bii ci, "Taa mi patɔ tɛbɛtɔ giɲuna, taa daba maa, wa ɛnjɔ a kaalatɔ tɔ ci dɛ faariinɔ ka wa." ²¹ Ma uushi'iitɔ nee tii gatɔ, kɛ ɲgwalee ka tii ka shanɔ. Muusa dɛ naakii nɔ maa, kɛ bii ci, "Agi udzɛnɔ nɔ shishinɛki, kɛ ɲgwali nyi."

²² Amma ma unɔ, kɛ uugi unɔ mbu'yanɔ aabii giɲwɔ ɲga *Sihiyoonɔ. Asɛkɔ vɛranɔ ɲga ɛntanɲfɔ ɛndɔ vii ɛpinɔ nuunɔ, waatoo Urusali-ima ɲga dagyɔ. Ma dava, tɔ'i malaa'ikanyinɔ, pooshi baanatɛnɔ acii lanɛnɔ. ²³ Kɛ mbu'yuunɔ aagi dza dɛ nɔ dɛ manushinɔ ɲga tɛkɛɲwatɔ manjeevɛnɔ, waatoo, ɛɲjitɔ dɪi lɛmɛtii man-aahɛkii dagyɔ. Kɛ mbu'yuunɔ aakɛɲwacii ɛntanɲfɔ mala gɛɲwanɔ ɲga patɛnɔ ɲga ɛɲja. Kɛ mbu'yuunɔ aagi ma'yanyinɔ ɲga ɛɲjitɔ ɲja slɛnɔ goonɲaanɔ, waatoo, ɛɲjitɔ geegi ɛntanɲfɔ ka tii mambu'ukii. ²⁴ Kɛ mbu'yuunɔ aabii Yeesu, ɛndɔ rɛgwa ɲga kura alɛkawalɛtɔ ahada ɛntanɲfɔ da ɛɲja. Kɛ mbu'yuunɔ ɛsɔ aabii idɛnɔtɔ miicivɔ ɛɲja. Ma idɛnɔtsa, matahu uushi wabi ci, ɛntaa makɔ sɛtɔ wabi idɛnɔ ɲga

---

12:18 12.18-19 Shig. 19.16-22; 20.18-21. **12:20** 12.20 Shig. 19.12-13. **12:22** 12.22 13.14; Gal. 4.26; Sɛniinɔ 5.11; 21.2. **12:23** 12.23 Luka 10.20.

Habiila. *

²⁵ Daamə han̄kala d̄ii, gaama naanagi ka fa sətə ci Əntanfə a ba kaamə. Ma ənjitə naanagi ka fa wabənə n̄ga əndətə n̄ja baaba wabənə asəkə duuniya, paa tii mbərə'ya. Makə d̄ii ci ha'ə, iitiitə d̄ii upaa naamə rəgwa n̄ga mbərədənə, mada təkuree amə ka fa wabənə n̄ga əndətə ca wabya kaamə dadagya? ²⁶ Ma n̄ga n̄jukə, kə shi uurakii a udzətə duuniya. Amma ma n̄ga əna, kə d̄ii ci aləkawalə oo'i, "Ma'ə nyi ka ənənə ka gan̄gəzətə duuniya patə da dadagyə." ²⁷ Ma wabəətsə bii ci, "Ma'ə nyi ka ənənə", ci ca baarii oo'i, ma uushi'iitə tagii ci, ka gan̄gəzətənə nə ci, ca fədəgi, kaa uushi'iitə pooshi ka gan̄gəzənə a ənəgi tii daanətii.

²⁸ Acii ha'ə, see a kuyirii amə, acii kə upaa amə n̄wan̄uunə, waatoo, n̄wan̄uutə pooshi ka gan̄gəzənə. Də ha'ə əsə, paslaamə tə Əntanfə ka rəgwatə kadeesəkə ka ci, ama n̄gwalə tə ci, ama gərə'u ka ci. ²⁹ Acii ma Əntanfə gaamə, makə gunə nə ci ətə ca zamagi də uushi'inə dza'ə.

13

Ndzaatə ca kadeesəkə ka Əntanfə

¹ Dəmə aakəŋwa də uudəshinə ahadoonə makə d̄ii ci ndzəkəŋushi'inə nuunə agi nə'unə tə Aləmasiihu. ² Ga luu mu'uminə a zaanə koonə. Acii tə'i hara ənji liwə mu'uminə ha'ə, asee paa tii shii oo'i, ma mu'uminəkii,

* **12:24** 12.24 8.6; 9.12; Habiila: 'Wat. 4.10. **12:25** 12.25 6.4-6; 8.1; Shig. 20.22. **12:26** 12.26 Shig. 19.18; Hag. 2.6,21. **12:28** 12.28 13.14. **12:29** 12.29 Dzək. 4.24. **13:1** 13.1 6.10; 10.24; 13.16; 1 Piita 1.22.

mala'ikanyinë nê tii. ³ Buurêtêmê tê ênjitê a furêshina, una ngêrê makê ka hakii nuunê. Buurêtêmê tê ênjitê ca sa cibê êsê, acii ênji shinjinê nê tii makê noonê. Tsakêmê tê tii.

⁴ Taa wu patê, wa ca nee ka mêghêrêvênê nga ngêrêshinë. Wa goonngaane a ndzaane ahada ngurê tii da minaakii. Kadê nê êntanfê a lagi gêjwanê ka ênjitê ca da bwaya ndzaane agi ngêrêshinë da ka ma'alêhiinyinë.

⁵ Goona ka hiima goonê ka uufê gëna, amma dame moodasêkê nga sêtê upaa unê tanê. Acii êntanfê dê nekii bii, "Paa nyi ka bwaseenê ka hê shanjê. Ka tsakênê nê nyi tê hê taa guci patê."

⁶ Acii ha'ê, wa taa wu ahadoonê a bagi furêjê oo'i,
"Êntanfê nê êndê tsakênê tê nyi,
paa nyi ka ngwalênê shanjê.
Mi sanjê datê nê êndê shinjinê dê nya?"

⁷ Buurêtêmê tê matakêjwanyinë goonê nga njukê êtê nja baaba koonê wabênê nga êntanfê. Buurêtêmê nga'ê tê ndzaanatii, makê sêtê dîi tii gazhi'waanê ca'ê ka saa'itê mæki tii agi vii goonjatii. Nê'utêmê dêrêpatii. ⁸ Makê sêtê nji Yeesu nga mbêdfê, ha'ê nê ci ênshinë, ha'ê nê ci ka ca'ê ndêjwê ndêjwê êsê. ⁹ Goona luuvê kaa hara ênjê a nuslêgi duunê dê kura dzêgunênyinë kama kama. Waatoo, madâ kê kii ênji koonê bariya agyanê zêma, goona luuvê,

13:2 13.2 'Wat. 18.1-8; 19.1-3; Ayb. 31.32; Rooma 12.13; 1 Tim. 3.2; 5.10; 1 Piita 4.9; 3 Yooh. 8. **13:3** 13.3 10.34; Mat. 25.36.

13:4 13.4 1 Koor. 7.2-4; 1 Tees. 4.3-8. **13:5** 13.5 Dzêk. 31.6,8; Fil. 4.11-12; 1 Tim. 6.7-10. **13:6** 13.6 Jab. 118.6. **13:7** 13.7 6.12; 1 Koor. 4.16.

acii pooshi bwatyakii. Shiimə oo'i, pwapooneŋa Əntaŋfə ca kavə tuunə ka ndzaanə ndihə ndihə, əntaa bariyanyinə ŋga zəma.

¹⁰ Ma ŋga əna, tə'i kura ha ŋga də sataka ətə caama upaa bwatya davə. Ma limanyinə ŋga Yahudiinə, pooshi tii ka upaa bwatya davə shaŋə. ¹¹ Ma dabiitə ci gawə ŋga limanyinə a kəla idənatii, ca kərə aasəkə Hatə palee də Laabanə ka də sataka putə ŋga 'waslyakəənə, hənəginə hənəginə ənji dabanyinəkii aba'ə vəranə. ¹² Ha'ə dīi nə Yeesu əsə, aba'ə vəranə əŋki ci. Ma dīi ci ha'ə, kaa ca shii laabagi ənji də idənaakii saakii. ¹³ Acii ha'ə, dzaamə da i amə atsakii aaba'ə vəranə, kaama dzə ka sə'wagi dzaananə putaakii. ¹⁴ Acii, ma ganə a duuniya, pooshi vəranə gaamə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Ka alə vəraatə na shi naamə.

¹⁵ Dəlaamə də Əntaŋfə taa guci patə dəcii Yeesu. Ci nə satakətə caama vii ka ci naamə. Waatoo, dəlanə də ci, ama d'uunətə ləməkii taa da patə. ¹⁶ Ga ca zaanə koonə nə də ŋga'əənə ka hara ənji, una slənəshi də uushi'inə goonə. Acii tsarə ŋga satakatsə kadeesəkə ka Əntaŋfə.

¹⁷ Famə tə matakəŋwanyinə goonə, həətəpaamə noonə nə akəŋwaciitii, acii taa guci patə ha'ə nə tii ka də gazhi'waanə ŋga nəhə əpinə goonə, tii na dzə ka ba slənətii ka Əntaŋfə əsə. Famə tə tii kaa təya shii də

13:9 13.9 Rooma 14.2; Kwal. 2.20-22; 1 Tim. 4.3. **13:11** 13.11 9.7; Leew. 16.27. **13:12** 13.12-13 11.26; Mat. 27.31-33. **13:14** 13.14 11.9-10,13,16; 12.22,28; Fil. 3.20; 2 Koor. 5.6; 1 Piita 2.11; Səniinə 21.2. **13:15** 13.15 Af. 5.19-20; Jab. 50.14,23. **13:16** 13.16 Gal. 6.10; Fil. 4.18.

slënatii dë moodfasëka, ëntaa dë mabëtësëka, acii pooshi uushi nuuna upaa agi bözee ka sëkëtii.

¹⁸ Dëmë aakëŋwa dë dfa dë'wa ka putë geenë. Acii kë shii inë, kë dëii inë patënë nga sëtë dibë ina dfa. Nga'ë keenë në slënëtë patënë nga sëtë ndzaanë dagwakii. ¹⁹ Agi këdiinë në nyi acii unë ësë koonä dfa dë'wa ka putaaki, kaa ëntanfë a dfa ka nyi rëgwa nga ënënë aabii unë.

Dë'wa nga pa'apaaginë

²⁰ Ma ëntanfë, ëndë kira ndzaanë jamë në ci. Ci madëe ka Yeesu Slandanaamë agi mamëëtë ënja, ca kavë të ci ka maduunë magëra nga bagiinë, waatoo amë, putë nga idënaakii ëtë ëjigi ci ka puta gaamë. Idënëkii geegi ka alëkawalëtë dëii ci kaamë, kaa ca ndzaanë da ngeerënë ka ca'ë ndëŋwë ndëŋwë. *

²¹ Wa ca dzatëgi koonë dë patënë nga dagwa uushi'iitë dëbëe una upaa, koonä shii dfa sëtë cii këya uudë. Wa ca dfa sëtë kadëesëkë ka ci ashaamë ësë, dëcii Yeesu Alëmasiihu. Naakii në ŋwanjuunë ka ca'ë ndëŋwë ndëŋwë. *Aamiina.

Muudinë nga wabënë

²² Ndzëkëŋushi'inëkya, ma lëkalëkatënë nyaahë nyi koonë, ka shii tsakënë duunë. Agi këdiinë në nyi acii unë, kapaamë liminuunë nga'ë ka fa wabëëtsa. Acii ma lëkalëkatëna,

---

13:17 13.17 ëzaki. 3.17; Slënë 20.28-31; 1 Koor. 16.16. **13:18** 13.18 10.22; Rooma 15.30; 2 Koor. 1.12; Slënë 24.16. * **13:20** 13.20 ndzaanë jamë: 12.14; Rooma 5.1; 2 Koor. 13.11; alëkawalë: 8.6; idënaakii: 9.12. **13:21** 13.21 Af. 2.10; Fil. 2.12-13.

gusɛ. ²³ Ma ndzɛkɛɲushi'inaamɛ Timooti, ɲga'ɛ ka nyi una shii oo'i, kɛ kyapaa ɛɲi tɛ ci a furɛshina. Maɗa kɛ shi ci aabiiki kwakwatɛ, ina da ci na dzɛ aahoonɛ. †

²⁴ Nɛɛhɛpaamɛ ka nyi tɛ patɛnɛ ɲga matakɛɲwanyinɛ goonɛ da patɛnɛ ɲga ɛɲi ɲga ɛɲtanfɛ. Ma ndzɛkɛɲushi'inaamɛ ɛɲi nɛ'unɛ ɛnɛ shi daga dɛ Italiya, agi nɛɛhɛpaanɛ nɛ tii tuunɛ.

²⁵ Wa ɛɲtanfɛ a ɗa koonɛ pwapoonɛ patɛ.
*Aamiina.

---

† **13:23** 13.23 Timooti: 1 Koor. 4.17.

Kura Aləkawalə ɲga Əntaɲfə
Gude: Kura Aləkawalə ɲga Əntaɲfə New Testament
copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gude

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

56396c70-45d3-5118-be46-8c4c3fec34f1